Riigihalduse ministri määruse „Kättesaadavad kvaliteetsed avalikud teenused toetuse andmise tingimused ja kord“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse perioodi 2021−2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 10 lõike 2 alusel.
Määrusega reguleeritakse tulemusvaldkonna „Tõhus riik“, regionaalpoliitika programmi regionaalarengu meetme tegevust „Regionaalpoliitika, piirkondade ja piiriülese koostöö areng“, mille tulemuste saavutamiseks toetust antakse.

Määrusega panustatakse „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021-2027“ (edaspidi rakenduskava) poliitikaeesmärgi 5 (PO5) „Inimestele lähedasem Eesti“ erieesmärkide 1 (SO1) „Tervikliku ja kaasava sotsiaalse, majandusliku ja keskkonnaalase arengu, kultuuri, looduspärandi, säästva turismi ja julgeoleku soodustamine linnapiirkondades“ ja 2 (SO2) „Tervikliku ja kaasava sotsiaalse, majandusliku ja keskkonnaalase kohaliku arengu, kultuuri, looduspärandi, säästva turismi ja julgeoleku soodustamine mujal kui linnapiirkondades“ tulemuste saavutamisse.

Poliitikaeesmärk 5 meetmete puhul on toetuse andmise eeltingimuseks maakonna arengustrateegia vastavus ühissätete määruse artikli 29 lõikes 1 nimetatud nõuetele. Erieesmärki rakendatakse „muu territoriaalne vahendi, millega toetatakse liikmesriikide kavandatud algatusi“ vormis vastavalt ühissätete määruse artikli 28 punktile c.

Ühtekuuluvuspoliitika rakenduskavas kohalike omavalitsuste avalike teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamiseks valitud sekkumine kajastab piirkondlikes ja kohalikes arengukavades kirjeldatud väljakutseid ja eesmärke.

Eestis ja ka mujal Euroopa Liidus pööratakse viimastel aastatel üha rohkem tähelepanu elukeskkonna kvaliteedile. Euroopa uus algatus Bauhaus toob pildile lisaks keskkonnale ka sotsiaalse ja kultuurilise mõõtme. Avaliku ruumi projektides arvestatakse Bauhausi põhimõtetega, nagu universaaldisaini, kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete ja kliimakindlusega.

Toetuse andmise aluseks on maakonna arengustrateegiad, milles keskendutakse konkreetsele erinevaid valdkondi hõlmavatele arenguprobleemidele ja vajadustele ning tuuakse välja asjakohased arengueesmärgid ning lahendused (sh majanduse, kliima ja keskkonna, liikuvuse, demograafia -ja sotsiaalvaldkonnas). Meetmest toetatavad projektid tuginevad maakonna arengustrateegiatel ning projektivalik tehakse maakonna tasandil.

Rakenduskavaga kooskõlas olev sekkumine „Kättesaadavad kvaliteetsed avalikud teenused“ on poliitikaeesmärgi 5 üks sekkumisest, mis on suunatud avalike teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamisele, korraldades teenuseid kaasaegselt, lähtuvalt rahvastiku vähenemisest, vananemisest ja sihtrühma vajadustest lähtuvalt ning soodustades kohalike omavalitsuste koostööd mõjusate, terviklike avalike teenuste ja teenusvõrgustike arendamise algatuste elluviimisel, tagades sealjuures erinevate ühiskonnagruppide võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse.
Sekkumine on suunatud väljapoole Tallinna ja Tartu linnapiirkondasid.
Sekkumise „Kättesaadavad kvaliteetsed avalikud teenused“ elluviimine täiendab ja toetab poliitikaeesmärgi 5 „Inimestele lähedasem Eesti“ teisi toetusmeetmeid.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud rahandusministeeriumi regionaalarengu osakonna regionaalpoliitika talituse peaspetsialist Tea Treufeldt (tel 611 3225; e-post tea.treufeldt@fin.ee). Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud rahandusministeeriumi kohalike omavalitsuste poliitika osakonna KOV õigusvaldkonna juht Martin Kulp (tel 611 3097; e-post martin.kulp@fin.ee) ning personali- ja õigusosakonna õigusloome valdkonna juht Virge Aasa (tel 611 3549, virge.aasa@fin.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud personali- ja õigusosakonna keeletoimetaja Sirje Lilover (sirje.lilover@fin.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kümnest peatükist ja 31 paragrahvist. Peatükid jagunevad järgmiselt:
1) üldsätted;
2) toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr;
3) nõuded taotlejale, partnerile ja taotlusele;
4) toetuse taotlemine;
5) taotluste menetlemine;
6) taotluse rahuldamise otsuse muutmine ja kehtetuks tunnistamine;
7) toetuse saaja ja partneri ning rakendusüksuse õigused ja kohustused;
8) aruannete esitamine;
9) toetuse maksmise tingimused;
10) finantskorrektsioonid ja vaided.

1. peatükk. Üldsätted

Eelnõu 1. peatükis kirjeldatakse eelnõu reguleerimisala, terminid, toetuse andmise eesmärki, tulemust, indikaatoreid ja strateegia „Eesti 2035“sihtidesse ja aluspõhimõtetesse panustamine. Samuti nimetatakse rakendusüksus ja -asutus.

Eelnõu § 1 kohaselt reguleeritakse määrusega tulemusvaldkonna „Tõhus riik“ regionaalpoliitika programmi meetme „Regionaalareng“ tegevuse „Regionaalpoliitika, piirkondade ja piiriülese koostöö areng“, tulemuste saavutamiseks toetuse andmise tingimusi.
Sekkumise kujundamisel on lähtutud ka riigieelarve suunamise aluseks olevast regionaalpoliitika programmist.
Määrusega panustatakse Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika 2021-2027 fondide rahastamiskava poliitikaeesmärgi 5 „Inimestele lähedasem Eesti“ erieesmärkide 1 „Tervikliku ja kaasava sotsiaalse, majandusliku ja keskkonnaalase arengu, kultuuri, looduspärandi, säästva turismi ja julgeoleku soodustamine linnapiirkondades“ ja 2 „Tervikliku ja kaasava sotsiaalse, majandusliku ja keskkonnaalase kohaliku arengu, kultuuri, looduspärandi, säästva turismi ja julgeoleku soodustamine mujal kui linnapiirkondades“ tulemuste saavutamisse.

PO5 prioriteetse suuna eelarve on kokku 275 580 000 eurot, millest ELi toetuse osakaal on 70% ja millele lisandub riiklik kaasfinantseering 642 857 eurot ja toetuse saaja omafinantseering 82 031 143 eurot. Käesoleva TAT toetuse eelarve on 70 000 000 eurot, mis jaguneb kahe PO5 erieesmärgi SO1 ja SO2 vahel.
SO1 erieesmärgi toetuse eelarve on 6 000 000 eurot, toetuse saaja omafinantseering on 3 230 769 eurot, ehk toetuse osakaal on keskmiselt 65%, eelarve kokku 9 230 769 eurot. Erieesmärgi SO1 vahendid on planeeritud Ida-Viru ja Pärnu linnalisele piirkonnale avalike teenuste arendamiseks.

SO2 toetuse eelarve on 64 000 000 eurot, toetuse saaja omafinantseering on 34 461 539 eurot, ehk toetuse osakaal on keskmiselt 65%, eelarve kokku 98 461 539 eurot.

Eelnõu § 1 lõike 3 kohaselt on sekkumise sihtpiirkond kogu Eesti territoorium, välja arvatud Tallinna ja Tartu linnapiirkonnad.
Tallinna linnapiirkonnana käsitatakse Tallinna linna, Maardu linna, Viimsi valda, Saue valla Laagri alevikku, Alliku küla, Koidu küla, Saue linna, Vanamõisa küla, Hüüru küla, Vatsla küla, Rae valla Aaviku küla, Assaku alevikku, Järveküla, Jüri alevikku, Karla küla, Lagedi alevikku, Peetri alevikku, Rae küla, Uuesalu küla, Lehmja küla, Kopli küla, Kurna küla, Harku valla Harkujärve küla, Rannamõisa küla, Tiskre küla, Tabasalu alevikku ja Harku alevikku, Jõelähtme valla Iru küla, Uusküla, Loo alevikku, Liivamäe küla, Saku valla Saustinõmme küla, Juuliku küla, Kasemetsa küla, Metsanurme küla, Saku alevikku, Üksnurme küla, Kiisa alevikku, Kurtna küla, Roobuka küla, Tänassilma küla, Jälgimäe küla, Kiili valla Kangru alevikku, Luige alevikku, Kiili alevit, Vaela küla, Keila linna ja Lääne-Harju valla Kulna küla.
Tartu linnapiirkonnana käsitatakse Tartu linna asustusüksusena, Märja alevikku, Luunja valla Lohkva küla, Veibri küla, Kambja valla Soinaste küla, Tõrvandi alevikku, Õssu küla, Ülenurme alevikku ning Tartu valla Raadi alevikku.

Pärnu ja Ida-Viru linnad - Narva, Kohtla-Järve, Jõhvi, Sillamäe linnapiirkonnad on investeeringute mõttes abikõlblikud piirkonnad, neis elluviidavaid tegevusi rahastatakse SO1 sekkumise eelarvest.
Ida-Viru maakonna linnapiirkondadena käsitatakse Kohtla-Järve linna Ahtme ja Järve linnaosa, Jõhvi valla Jõhvi linna, Jõhvi küla, Toila valla Järve küla, Narva linna ja Sillamäe linna. Pärnu linnapiirkonnana käsitatakse Pärnu linna asustusüksusena, Pärnu linna Paikuse alevit, Silla küla ning Tori valla Sauga alevikku, Sindi linna ja Tammiste küla.
On oluline Pärnu ja Ida-Viru maakonda käsitleda ühtse funktsionaalse piirkonnana avalike teenuste arendamise mõistes, kus elanikkond kahanev ja vananeb ning piirkond vajab avalike teenuste kaasajastamise tuge.
Osade tegevuste puhul on määruses Ida-Viru linnad- Narva, Kohtla-Järve, Jõhvi, Sillamäe sihtpiirkonnana välistatud, näiteks avaliku linnaruumi tegevused, mida toetatakse erieesmärgi 1 sekkumisega „Suuremate linnapiirkondade arendamine“. Tegevuste dubleerimine erieesmärgi 1 ja 2 sekkumiste tegevustes ei ole lubatud. Linnapiirkonnana käsitletakse sekkumises üldjoones linnalist ja väikelinnalist asustuspiirkonda vastavalt Statistikaameti „Linnalise, väikelinnaliste ja maalise asustuspiirkonna tüübi ja klastrite määramise metoodikale“[1]. Statistikaameti metoodikale vastavaid linnapiirkondi illustreerib joonis 1.

Eelnõu koostamisel on arvesse võetud maakonna arengustrateegiate eelnõudes plaanitud linnapiirkonna määratlemise täpsustusi. Juhul, kui maakonna arengustrateegias lepitakse linnapiirkonna käsitlus teisiti kokku, kui eelnõus on loetletud, muudetakse määrust ja viiakse määrus kooskõlla maakonna arengustrateegias kirjeldatud linnapiirkonnaga.

[1] Leitav: https://www.stat.ee/sites/default/files/2022-05/Asustuspiirkond_1.pdf

Joonis 1. Linnalised, väikelinnalised ja maalised asustusüksused

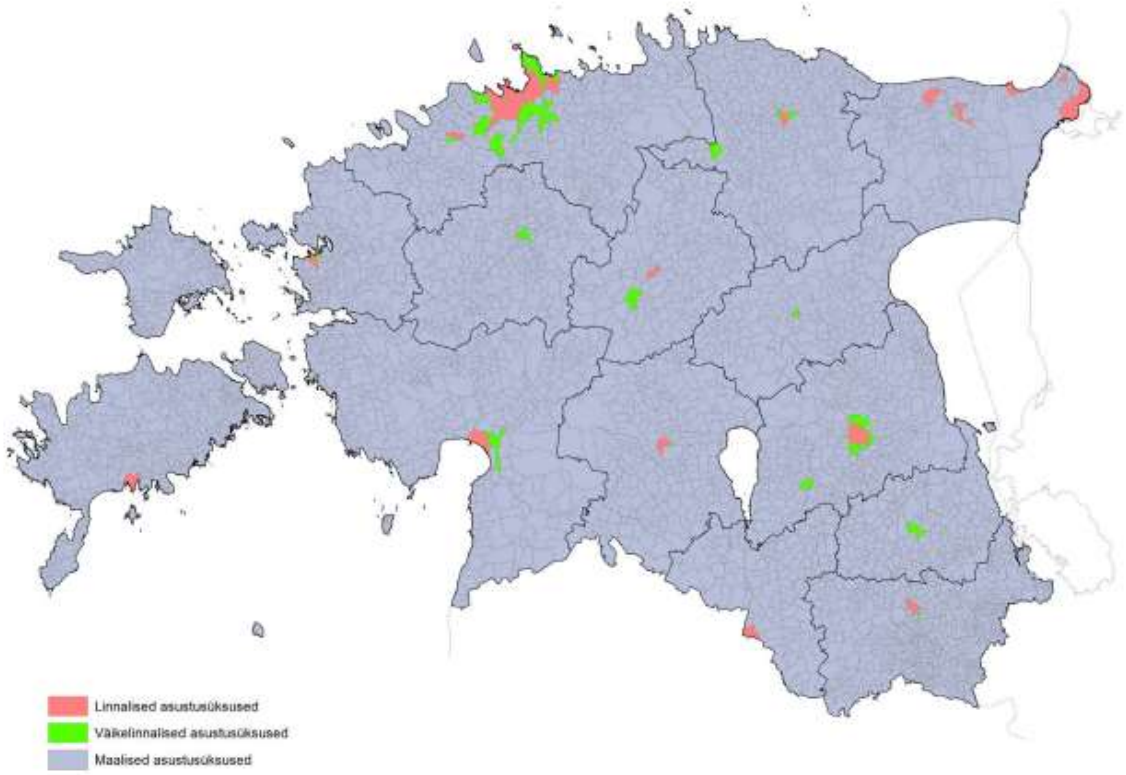

Eesti rahvastik väheneb kõikjal, välja arvatud kahes suuremas linnapiirkonnas. Lisaks majanduslikule järele jõudmisele esitab see väljakutseid ka kohaliku tasandi teenuste osutamisele, tugevate kogukondade säilitamisele, atraktiivsele elukeskkonnale ja üldisele ruumi kasutamisele. Praegune teenuste osutamise mudel ja vajalik taristu on kujunenud suurema arvu elanike jaoks, kui rahvastiku prognoosid ette näevad, kohaliku tasandi teenuste nõudluse struktuuri muudavad ka demograafilised protsessid. Elanike lahkumisel kaovad ka teenused ja hooned jäävad tühjaks, väheneb ettevõtlus ja seetõttu ka töövõimalused. Vajadust rahvastikumuutustega edukalt kohaneda kirjeldatakse ka kui pikaajalise strateegia Eesti 2035 üht arenguvajadust.

Tallinna ja Tartu linna ja piirnevatesse omavalitsuste elanike arv kasvab, elanikele on kättesaadavad linnapiirkonna hea palgaga töökohad, puuduvad avalike teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi tõstmiseks turutõrked, omavalitsuste tulubaas kasvab.

Statistikaameti andmed palgatöötaja kuukeskmisest brutotulust kohaliku omavalitsuse üksuste lõikes ning maakondlik rahvastikumuutuste võrdlusinfo näitlikustavad maakondade arengulõhet.

Tabel 1. Elanike arvu muutus Harju ja Tartu maakonna kohalikes omavalitsustes

RV0291U: RAHVAARV, PINDALA JA ASUSTUSTIHEDUS, 1. JAANUAR | Elukoht, Aasta ning Näitaja								
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Muutus 2017-2022	
HARJU MAAKOND	582509	589610	598059	605029	609515	614561	32052	5,5%
..Anija vald	6177	6145	6159	6217	6253	6263	86	1,4%
....Kehra linn asustusüksusena	2639	2641	2639	2625	2607	2759	120	4,5%
....Anija vald, v.a Kehra linn asustusüksusena	3538	3504	3520	3592	3646	3504	-34	-1,0%
..Harku vald	13735	14123	14704	15197	15650	16379	2644	19,3%
..Jõelähtme vald	6219	6333	6516	6553	6692	6969	750	12,1%
..Keila linn	9695	9775	9910	10044	10078	10499	804	8,3%
..Kiili vald	5065	5252	5403	5657	5891	6165	1100	21,7%
..Kose vald	7103	7110	7138	7177	7211	7451	348	4,9%
..Kuusalu vald	6506	6451	6446	6413	6421	6242	-264	-4,1%
..Loksa linn	2637	2568	2576	2541	2467	2615	-22	-0,8%
..Lääne-Harju vald	12641	12568	12507	12558	12661	12997	356	2,8%
....Paldiski linn asustusüksusena	3681	3626	3529	3572	3542	3719	38	1,0%
....Lääne-Harju vald, v.a Paldiski linn asustusüksusena	8960	8942	8978	8986	9119	9278	318	3,5%
..Maardu linn	15077	15189	15332	15445	15284	16171	1094	7,3%
..Raasiku vald	4997	4990	5006	5050	5138	5114	117	2,3%
..Rae vald	16758	17766	19677	20641	21765	22901	6143	36,7%
..Saku vald	9489	9742	10095	10435	10722	11002	1513	15,9%
..Saue vald	21213	21406	22050	22929	23790	24110	2897	13,7%
....Saue linn asustusüksusena	5731	5640	5629	5737	5831	5826	95	1,7%
....Saue vald, v.a Saue linn asustusüksusena	15482	15766	16421	17192	17959	18284	2802	18,1%
..Tallinn	426538	430805	434562	437619	438341	437811	11273	2,6%
....Haabersti linnaosa	43604	44344	45206	46100	46749	46749	3145	7,2%
....Kesklinna linnaosa	56820	58452	59611	60904	61895	64551	7731	13,6%
....Kristiine linnaosa	32000	32171	32499	32763	32790	32705	705	2,2%
....Lasnamäe linnaosa	115038	115328	116064	116153	115991	115035	-3	0,0%
....Mustamäe linnaosa	65261	65779	65948	65909	65595	66334	1073	1,6%
....Nõmme linnaosa	38446	38633	38509	38296	37786	34678	-3768	-9,8%
....Pirita linnaosa	17728	18041	18207	18553	18750	17354	-374	-2,1%
....Põhja-Tallinna linnaosa	57641	58057	58518	58941	58785	60405	2764	4,8%
..Viimsi vald	18659	19387	19978	20553	21151	21872	3213	17,2%
TARTU MAAKOND	149295	151122	152977	153317	153912	157758	8463	5,7%
..Elva vald	14478	14418	14494	14630	14597	14706	228	1,6%
....Elva linn asustusüksusena	5669	5648	5664	5698	5616	5645	-24	-0,4%
....Elva vald, v.a Elva linn asustusüksusena	8809	8770	8830	8932	8981	9061	252	2,9%
..Kambja vald	9937	10409	11012	11477	12089	12858	2921	29,4%
..Kastre vald	5086	5085	5184	5263	5430	5401	315	6,2%
..Luunja vald	4202	4449	4754	5002	5182	5378	1176	28,0%
..Nõo vald	4109	4213	4291	4287	4314	4266	157	3,8%
..Peipsiääre vald	5573	5506	5458	5373	5331	5108	-465	-8,3%
....Kallaste linn asustusüksusena	769	743	738	714	685	680	-89	-11,6%
....Peipsiääre vald, v.a Kallaste linn asustusüksusena	4804	4763	4720	4659	4646	4428	-376	-7,8%
..Tartu linn	95677	96506	96974	96123	95430	98312	2635	2,8%
....Tartu linn asustusüksusena	93124	93715	93865	92972	91407	95190	2066	2,2%
....Tartu linn, v.a Tartu linn asustusüksusena	2553	2791	3109	3151	4023	3122	569	22,3%
..Tartu vald	10233	10536	10810	11162	11539	11729	1496	14,6%

Joonis 2. Palgatöötaja kuukeskmine brutotulu, 2020

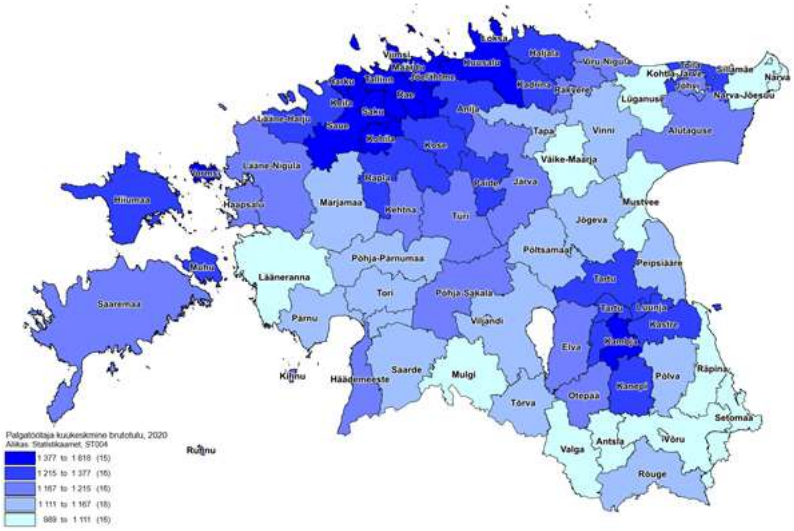

Eelnõu § 1 lõigete 6–10 kohaselt võib toetust anda ka riigiabina, vähese tähtsusega abina ja riigiabina üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamiseks ettevõtjale.
Toetust võib anda riigiabina, kui toetus on kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks antav abi, spordi- ja mitmeotstarbelisele vaba aja veetmise taristule antav abi või kohalikule taristule antav investeeringuteks ette nähtud abi Euroopa Komisjoni määruse (EL) nr 651/2014 Euroopa Liidu aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokku sobivaks (ELT L 187, 26.06.2014, lk 1–78), (edaspidi üldine grupierandi määrus), artikli 53, 55 või 56 tähenduses, kohaldatakse toetuse andmisel nimetatud määruses ja konkurentsiseaduse §-s 34^2 sätestatut.
Näiteks, kui tegemist on sporditaristu juurde ehitatava hosteli/hotelliga, kui majutus on seotud nt sportlastega, kes kasutavad sporditaristu, siis mahub selline hostel artikli 55 alla. Kui seal majutatakse osaliselt ka turiste väljastpoolt, siis põhimõtteliselt saab riigiabi anda artikli 56 alusel, aga sel juhul peavad olema art 55 ja 56 kulud eristatavad.
Üldist grupierandi määrust käsitlevas KKK dokumendis on vastus, et üürimajade ehitus on artikli 56 alusel abikõlblik.
EK tagasiside põhjal toitlustusteenuse rahastamine Tšehhi alg- ja keskkoolides (Euroopa Komisjoni otsus SA.38651):
1) Koolitoitlustusteenuste osutamine riigi, piirkonna, valla, omavalitsuste liidu, registreeritud kiriku või usuühingu hallatavates koolides ei kujuta endast majandustegevust, kuna see on osa Tšehhi haridussüsteemist ja täidab hariduslikku eesmärki (sama kehtib erakoolide osas);
2) Kui toitlustust tellitakse eraettevõtjalt, ei ole tegemist haridussüsteemi kuuluva osaga, kuid tegemist ei ole riigiabiga, kui järgitud on nn Altmarki kriteeriumeid (riigihange)
Komisjoni otsuse kohaselt osaliselt ei olnud tegemist riigiabi andmisega, kuna tegemist ei olnud majandustegevusega. Osaliselt oli tegemist majandustegevusega, kuid komisjon järeldas, et makstav hüvitis oli kooskõlas üldist majandushuvi pakkuva teenuse raamistikuga.
Ehk et juhul, kui nt koolisööklate puhul on tegemist majandustegevusega ja ei saa ka välistada, et toetus omab piiriülest mõju, siis kaalutletud juhul saab sellise toetuse panna üldist majandushuvi pakkuva teenuse hüvitamise alla. Riigiabi tegevuste osas saab abi rakendusüksuselt, et analüüsida läbi kõik konkreetsed olukorrad.
Toetuse andmisel vähese tähtsusega abina kohaldatakse komisjoni määruses (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 352, 24.12.2013, lk 1–8)ja konkurentsiseaduse §-s 33 sätestatut.
Kui määruse alusel antav toetus on üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antav riigiabi, kohaldatakse abi andmisel komisjoni 20. detsembri 2011. aasta otsuses „Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 106 lõike 2 kohaldamise kohta üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antava riigiabi suhtes" (edaspidi komisjoni 20. detsembri 2011. aasta otsus) sätestatud tingimusi.
Riigiabi andmisel mõistetakse väikeettevõtja all ettevõtjat, kes vastab üldise grupierandi määruse I lisas väikese suurusega ettevõtjale sätestatud kriteeriumidele, keskmise suurusega ettevõtja all ettevõtjat, kes vastab üldise grupierandi määruse I lisas keskmise suurusega ettevõtjale sätestatud kriteeriumidele ja suurettevõtja all ettevõtjat, kes ei vasta üldise grupierandi määruse I lisas väikese ja keskmise suurusega ettevõtjale sätestatud kriteeriumidele.
Rakenduskavas on sekkumine „Kättesaadavad kvaliteetsed avalikud teenused" määratletud strateegiliselt olulise tegevusena. Sellega seoses rakenduvad sekkumise tasandil rakendusasutusele täiendavad teavitamise nõuded, mis hõlmavad endas vähemalt ühte teavitusüritust, mis toimub pressikonverentsi, seminari, konverentsi, avamisürituse või näitusena, mille kohta avaldatakse pressiteade või artikkel üleriigilises *online*- või trükimeedias

ja millest valmib vähemalt 20 trükikvaliteediga fotot ja kokkuvõttev kuni kolmeminutiline video. Rakendusasutus koostab koostöös korraldusasutusega teavitamistegevuste kava.
Teavitusürituse eesmärk on informeerida avalikkust toetuse saamisest. Rakendusasutus kaasab ürituse läbiviimisse korraldusasutuse, kes kaasab Euroopa Komisjoni.

Eelnõus § 2 sätestatakse toetuse andmise eesmärk ja tulemus.
Toetuse andmise eesmärk on parandada avalike teenuste kättesaadavust ja kvaliteeti, korraldades teenuseid kaasaegselt, lähtuvalt rahvastiku vähenemisest ja vananemisest ja sihtrühma vajadustest ning soodustades kohalike omavalitsuste koostööd mõjusate, terviklike avalike teenuste ja teenusvõrgustike arendamise algatuste elluviimisel, tagades sealjuures erinevate ühiskonnagruppide võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse.
Avalike teenuste puhul toetatakse nii kohaliku tasandi kui ka laiema piirkonna koostööprojekte, mis aitavad uuendada teenuste korraldust ja kohandada seda rahvastikumuutustele ning sihtgrupi ootustele.
Selleks, et tagada ligipääs kvaliteetsetele avalikele teenustele, pakub sekkumine piirkonnas tegutsevatele teenuse osutajatele võimalusi kavandada tegevusi, mis on vajalikud oodatavate tulemuste saavutamiseks. Sellised tegevused võivad hõlmata avalike teenuste arendamist (paranenud teenusekvaliteet ja uuenduslikud viisid teenuste osutamiseks, nt e-teenused, mobiilsed teenused, kohalike omavalitsusega koostöös osutatavad teenused, kogukonnateenused, mitmesugused pilootprojektid) ning avalike teenuste taristu kohandamisega seotud tegevusi (multifunktsionaalsed teenusekeskused või taristuvõrgustiku terviklik väljaarendamine, säästva veemajanduse edendamine), avaliku linnaruumi arendamist, sh linnakeskuste elavdamist ja ehituspärandi taaskasutuselevõttu, lapse- ja peresõbralike tegevusvõimaluste loomist.
Iga projekt peab panustama vähemalt ühte sekkumise väljundnäitaja ja ühe tulemusnäitaja sihttaseme saavutamisse. Sõltuvalt projekti kitsamast eesmärgist seatakse projekti tasandil lisaks sekkumise väljund- ja tulemusnäitajale projektispetsiifilised väljund- ja tulemusnäitajad ja sihttasemed.

Vabariigi Valitsuse korralduses nimetatud meetme nimekirja väljundnäitajasse „**uute ja uuendatud korraldusega teenuste arv“** PSO41 loetakse jooksvalt kokku uued ja uuendatud teenused, millega kaasneb kas teenustega seotud pinnakasutuse või halduskulude vähendamine vähemalt 20% või täieneb integreeritud projekti elluviimise tulemusena uute või uuendatud korraldusega teenuste valik (paketid, mitte üksikteenused).
Uuendatud korraldusega teenuseks loetakse avalike teenuste paketti, mis moodustab ühtse üksikutest uuendatavatest teenustest koosneva tervikliku teenuse. Näiteks: raamatukogu teenus, mille uuendatavad osad võivad olla e-teenuste arendus, digitaliseerimine, kojukande arendus teatud sihtrühmale, ruumiprogrammi optimeerimine jne.
Näitajasse loetakse ka täiendavad uute teenuste paketid projekti tasandil, mida seni taotleja ja partnerite omavalitsustes ei ole olnud, kuid mille järgi on nõudlus. Nõudluse põhjenduse esitab taotleja projekti taotluses.
Uute ja uuendatud korraldusega teenuste arvu indikaatorisse loetakse avalike teenuste arendamise ning ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni projektid.
Perioodi lõpuks (2029 lõpptase) oodatakse kokku 70 näitajasse panustavat projekti. Eelduslikult on osad neist samal ajal ka integreeritud koostööprojektid.
Arvutused on tehtud lähtuvalt toetuse miinimum- ja maksimum mahtudest. Eelduslikult tuuakse turule ka täiesti uusi teenuseid, mis kohalikus omavalitsuses seni puudusid ja uuendatakse rahvastiku prognoosidest lähtuvalt praegu pakutavaid avalikke teenuseid.

Vabariigi Valitsuse korralduses nimetatud meetme nimekirja väljundnäitajasse „**integreeritud territoriaalse arengu projektid**“ RCO76 väljundnäitaja vahetaseme sihttase on planeeritud aastaks 2024 on 0 ja aastaks 2029 on 5 projekti. Indikaatorisse loetakse linnaruumi arendamise projektid, mida aastaks 2029 eeldatakse 5 projekti. Täiendavalt saavad näitajasse panustada need avalike teenuste arendamise projektid, mis vastavad integreeritud projekti kriteeriumitele. Projektide puhul eeldatakse koostööd erinevate osapooltega ja erinevate sektorite vahelist koostööd. Väljundnäitajasse panustavad kõik, kas ühte või mitut integreerituse komponenti sisaldavad projektid. Projekt loetakse integreerituks, kui see vastab vähemalt ühele järgmistest tingimustest:
a) see hõlmab erinevaid sektoreid (näit sotsiaal, majandus, keskkond);
b) see hõlmab erinevaid haldusterritooriume (nt: omavalitsused);
c) projekt integreerib mitut tüüpi sidusrühmi (riigiasutused, erasektori osalejad, valitsusvälised organisatsioonid).
Kokku eeldatakse alaeesmärgi SO2 tasemel 127 integreeritud projekti, s.h 30 integreeritud elu- ja ettevõtluskeskkonna projekti sekkumises „Atraktiivne piirkondlik ettevõtlus- ja elukeskkond“, käesoleva sekkumise avalike teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamise ja linnaruumi arendamise projekte 5 ja 92 uuringu ning analüüsi projekti sekkumises „Kohalike omavalitsuste parem suutlikkus“.SO1 tasemel oodatakse 26 integreeritud projekti, kuid käesoleva sekkumise osas panust sihttaseme täitmisesse ei eeldata.

Vabariigi Valitsuse korralduses nimetatud meetme nimekirja väljundnäitajasse „**integreeritud territoriaalse arengu strateegiad**“ RCO75, arvestatakse panustamist maakonna arengustrateegiasse. Näitajat ei lisata SFOSi. RCO75 täitmise andmed esitab EK seireinfosse rakendusasutus tuginedes SFOS infole (lõpetatud projektid). Raporteeritakse unikaalsete strateegiate arvu, mille elluviimise toetuseks on rahalist toetust antud. Rakendusasutus vaatab andmed üle ja vajadusel uuendab 2x aastas, 30.06 ja 31.12 seisuga.
Kõik SO2 tegevused peavad tuginema maakondlikel arengustrateegiatel. Erieesmärgi rakendamiseks arengustrateegiate alusel kasutatakse skeemi "muu territoriaalne tööriist" CPR art 28 punkti c alusel. Iga erieesmärk, mis on disainitud ja millega panustatakse rahaliselt territoriaalsete strateegiate tegevuste toetamiseks, loetakse näitajasse panustavaks ning selle väärtuseks loetakse üks.

Vabariigi Valitsuse korralduses nimetatud meetme nimekirja väljundnäitajas „**integreeritud territoriaalse arengu strateegiate raamistikku kuuluvate projektidega hõlmatud elanikkond“** RCO74 loetakse SO1 puhul suuremate linnapiirkondade arendamise sekkumisest ja kohalike avalike teenuste toetamise sekkumisest kasu saanud elanike arv ning SO2 puhul kokku kohalike avalike teenuste toetamise ja ettevõtluskeskkonna arendamise meetmest kasu saanud elanike arv. Näitajat ei lisata SFOSi. RCO74 täitmise andmed esitab EK seireinfosse rakendusasutus tuginedes SFOS infole (lõpetatud projektid) ja STAT avaliku andmebaasi aruannetele. Elanikud loetakse kokku üks kord ja elanike arv ei saa olla suurem kui abikõlbliku piirkonna elanike arv.

Vabariigi Valitsuse korralduses nimetatud meetme nimekirja tulemusnäitajas **„integreeritud projektidest kasu saanud organisatsioonide arv“** PSR37 metoodikas on täpsustatud, et näitajasse ei loeta toetuse saajaid ega projekti elluviimisega seotud teenusepakkujaid (ehitusettevõte, projekteerija jne). Loetakse kokku lõpparuandega, mida raporteeritakse näitaja „integreeritud territoriaalse arengu projektid“ (RCO76) alusel. Indikaatori sihttase on 10 kasu saanud organisatsiooni.
Integreeritud projektide sh kohaliku omavalitsuse üksuse koostööprojektide elluviimise üheks eelduseks on koostöö erinevate osapoolte vahel - era ja avaliku sektori koostöö, koostöö

mittetulundusühendustega, koostöö erinevate valdkondade vahel elu- ja ettevõtluskeskkonda arendavate tegevuste elluviimiseks, linnaruumi arendamiseks ja uuringute ning analüüside teostamiseks.
Integreeritud projektidest saavad kasu erinevad partneri või kasu saava organisatsioonina projekti kaasatud osapooled ja sidusrühmad-riigiasutused, erasektori osalejad, valitsusvälised organisatsioonid, erinevate sektorite esindajad, omavalitsused. Projekti planeerimisel arvestatakse kasusaajate arvuga projekti mõjususe saavutamiseks, tulemused raporteeritakse lõpparuandes.
Kui tulemusnäitaja „integreeritud projektidest kasu saanud organisatsioonide arv“ on ainuke sekkumise tulemusnäitaja, millesse projekt panustab, et tohi selle sihttase olla 0. Seega peab taotleja projekti kavandamisel arvestama sellega, et lisaks integreeritud projekti nõuetele täitmisele peab olema projekti elluviimise etapis kaasatud vähemalt üks partner või kasu saav organisatsioon, kelle andmed esitatakse taotluses. Rakenduskava tasemel on arvestanud, et keskmiselt on kaasatud vähemalt kaks partnerit või kasu saavat organisatsiooni projekti kohta.

Vabariigi Valitsuse korralduses nimetatud meetme nimekirja tulemusnäitajas **„projektide arv, milles uuendatud korraldusega teenustega seotud pinnakasutuse või halduskulud vähenevad vähemalt 20%“** PSR38 loetakse kokku projektide arv, milles teenustega seotud pinnakasutuse / halduskulude vähenemine on vähemalt 20%. Teenuse uuendusliku korralduse nõude täitmist tõendab taotleja.
Indikaatori sihttase aastaks 2029 on planeeritud 50 projekti, mille pinnakasutus või halduskulud on vähenenud vähemalt 20%.

Projekti spetsiifilisse tulemusnäitajasse **„täiendav elanikkond, kellele on suunatud tõhusama veevarustuse ja reoveepuhastuse teenus“** panustavad ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni projektid.

Joonis 3. Seosed toetatavate tegevuste, SFOSi lisatavate väljund- ja tulemusnäitajate vahel

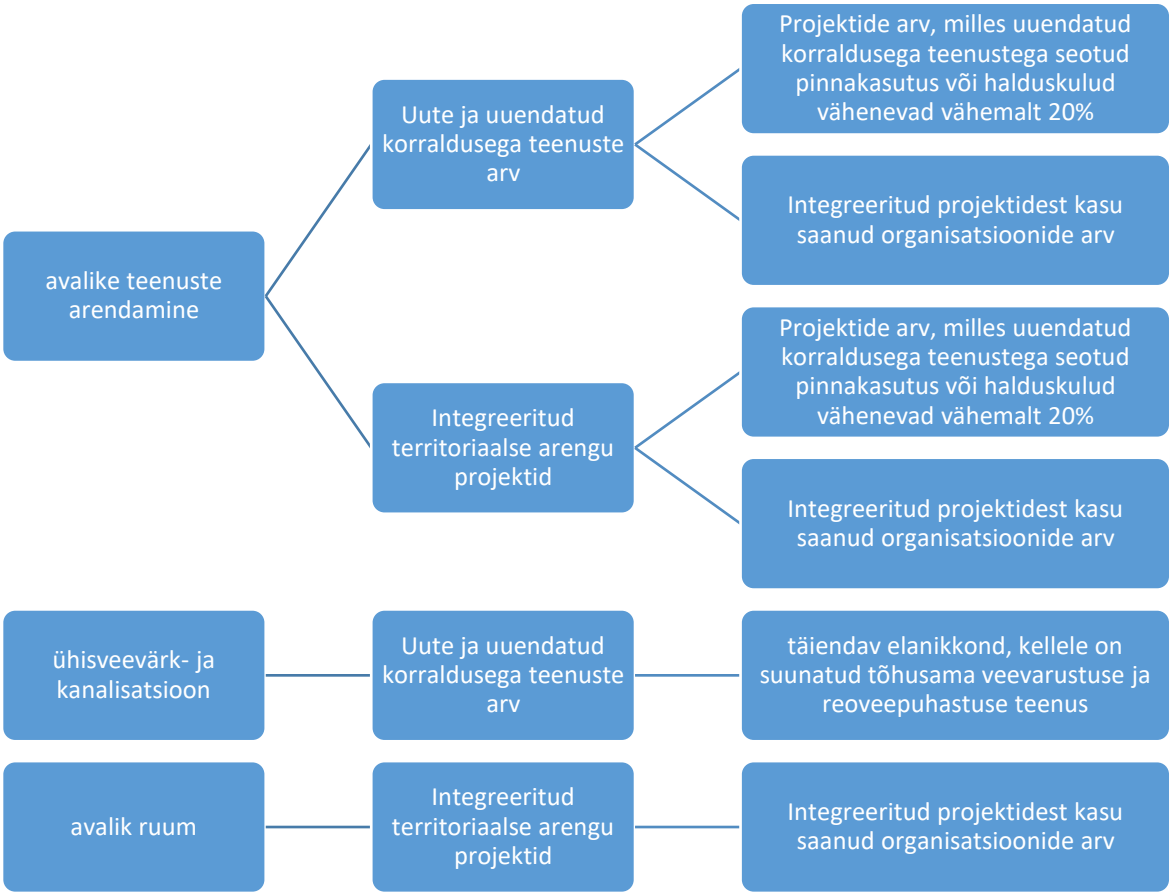

Eelnõus lõike 6 kohaselt panustavad projektid kaasa strateegia „Eesti 2035“ järgnevatesse sihtidesse ja aluspõhimõtetesse:
Toetatavad projektid arvestavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artiklis 9 nimetatud horisontaalseid põhimõtteid ning panustavad strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete hoidmisesse ja sihi „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“ saavutamisse. Aluspõhimõtete hoidmisse ja sihtide saavutamisse panustatakse tasakaalustatud regionaalse arengu, võrdsete võimaluste, ligipääsetavuse, keskkonna- ja kliimaeesmärke toetaval moel järgmiste näitajatega:
1) rahulolu kohaliku omavalitsuse üksuste teenustega;
2) kasvuhoonegaaside netoheide CO2 ekvivalenttonnides;
3) hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik;
4) ligipääsetavuse näitaja.

Taotleja kohustus on kirjeldada, kuidas projekti tegevused panustavad „Eesti 2035“ sihtidega seotud horisontaalsetesse põhimõtetesse ja detailsemalt määratletud valdkondadesse ning arvestada sellega rakendamisel. Projektiaruannetes kirjeldab toetuse saaja „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega seotud horisontaalsete põhimõtete edendamiseks ellu viidud tegevusi ja tegevuste tulemusi. Tasakaalustatud regionaalse arengu näitajasse „rahulolu kohaliku omavalitsuse üksuste teenustega“ panustavad lähtuvalt sekkumise sisust ja disainist kõik sekkumisest toetatavad projektid, seega taotluses märgitakse panustamine näitajasse, kuid ei ole vajalik täiendavalt kirjeldada, kuidas näitajasse panustatakse.

Määruse eelnõu koostamise hetkel on analüüsitud puutumust põhiõiguste harta nõuetega ja need on kooskõlas. Põhiõiguste harta kontroll-leht on lisatud seletuskirja lisana.

2. peatükk. Toetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja toetuse määr

Eelnõu teises peatükis sätestatakse toetatavad ja mittetoetatavad tegevused, kulude abikõlblikkus ja hüvitamise alused, projekti abikõlblikkuse periood ning toetuse piirsumma ja osakaal, toetuse andmise seos maakonna arengustrateegiaga.

Eelnõu § 4 lõikes 1 kirjeldatakse tegevusi, millele antakse toetust.
Kõik tegevused, millele toetust antakse, peavad aitama kaasa meetme eesmärgi ja tulemuse saavutamisse, peavad olema maakonna arengustrateegia eesmärkidega kooskõlas.
Sekkumisega toetatakse erinevaid tegevusi, mille võib tinglikult jagada kolme erinevasse kategooriasse:
1) avalike teenuste arendustegevused ja investeeringud, sealhulgas investeeringud elamumajanduse arendamiseks.
Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses (KOKS) §-s 6 on omavalitsusüksuste ülesanded ja pädevused kirjeldatud:
- korraldada vallas või linnas sotsiaalteenuste osutamist, sotsiaaltoetuste ja muu sotsiaalabi andmist, eakate hoolekannet, kultuuri-, spordi- ja noorsootööd, elamu- ja kommunaalmajandust, veevarustust ja kanalisatsiooni, heakorda, jäätmehooldust, ruumilist planeerimist, valla- või linnasisest ühistransporti ning valla või linna teede ehitamist ja korrashoidu, kui need ülesanded ei ole seadusega antud kellegi teise täita;
- korraldada antud vallas või linnas koolieelsete lasteasutuste, põhikoolide, gümnaasiumide ja huvikoolide, raamatukogude, rahvamajade, muuseumide, spordibaaside, turva- ja hooldekodude, tervishoiuasutuste ning teiste kohalike asutuste ülalpidamist, juhul kui need on omavalitsusüksuse omanduses;
- lisaks eelpool nimetatud ülesannetele otsustab ja korraldab omavalitsusüksus neid kohaliku elu küsimusi:
*mis on talle pandud teiste seadustega;
*mis ei ole seadusega antud kellegi teise otsustada ja korraldada.

Avalike teenuste arendustegevuseks loetakse uuringute ja kogemuste kaudu saadud teadmiste rakendamist teenuste juurutamiseks või nende oluliseks täiustamiseks, mis võib seisneda teenuskvaliteedi parandamises, uuenduslikes teenuste osutamise viisides (nt e-teenused), vajalikes infosüsteemide loomises ja arendamises, mobiilsete teenuste loomises ja muudes kohalike omavalitsuste poolt omavahelises või teiste partneritega koostöös osutatavates teenustes, kogukonnateenustes, erinevates pilootprojektides, teenustaristuvõrgustiku terviklikus väljaarendamises, multifunktsionaalsete teenuskeskuste loomises. Oluline on eelnevalt läbi analüüsida teenuse vajadus vananeva ja väheneva rahvastiku tingimuses arvestades, et erinevatesse sotsiaalsetesse rühmadesse kuuluvate inimeste vajadused võivad erineda. Eesti keele seletav sõnaraamat selgitab, et arendustegevuse all mõistetakse arendamist, jätkamist, edasiviimist.
Rahandusministeeriumi käsiraamat annab investeeringute selgituse – investeeringud finantsplaanides kajastatakse investeeringute real materiaalse ja immateriaalse põhivara investeeringud lähtuvalt Raamatupidamise Toimkonna juhendist RTJ 5 ja rahandusministri 11. detsembri 2003. aasta määrusest nr 105 „Avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhend“. Investeeringuks RTJ 5 järgi on kulutused, mis lisatakse materiaalse põhivara soetusmaksumusele. Investeeringuga on tegemist, kui on täidetud kõik järgmised tingimused:

1. kulutuse eest saadakse materiaalne vara (hoone, seade vms), mis tõenäoliselt osaleb tulevikus majandusliku kasu tekitamisel või seatud eesmärkide täitmisel
2. kulutuse eest saadud tulemit kasutatakse pikema perioodi jooksul kui üks aasta
3. soetusmaksumus või muu bilansis kajastamise aluseks olev väärtus on usaldusväärselt määratletav.
4. kulutuse maksumus on vähemalt avaliku sektori finantsarvestuse ja -aruandluse juhendi § 41 lõikes 1 esitatud põhivara kapitaliseerimise alampiirina (ilma käibemaksuta) sätestatud summa (5 000 eurot).
Jooksva hoolduse ja remondiga kaasnevad kulutused kajastatakse tulemiaruandes perioodi kuluna. Investeeringute ja investeeringutoetuste planeerimisel lähtutakse investeeringute jaotamisest kinnisasja suunatavaks investeeringuks ja investeeringuks vallasasja soetamiseks. Kinnisasja suunatavaks investeeringuks on üldjuhul ehitamine ehitusseadustiku § 4 mõistes (püstitamine, rajamine, paigaldamine, lammutamine, laiendamine, rekonstrueerimine, asendamine) ja kinnisasja soetamine.
Kinnisasi võib olla maa, hoone, hoone osa, rajatis, eelnevate punktidega seotud õigused ning kohustused (hoonestusõigus, kasutusvaldus, korteriomand, korterihoonestusõigus). Kinnisasja suunatud investeeringu hulka loetakse ainult need vallasasjad, mis on ehitisega püsivalt ühendatud ja konkreetsele ehitisele spetsiifilise vajadusega. Parendustööde ehk investeeringuid eristatakse remondist ehk kulust. Investeeringute ja kulude eristamisel lähtutakse riigi üürilepingu regulatsioonist (VV 26.01.2017 määrusega nr 16 „Hoonestatud kinnisvara kasutuslepingute tingimused ja kasutustasu kujunemise alused“ definitsioonidest.

2) piirkondliku vee-ettevõtja arendustegevused ja investeeringud ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni ning reoveepuhatite ehitamiseks reoveekogumisaladel reostuskoormusega alla 2000 ie kolmel erineval juhul:

1. kui vee-ettevõtja on alal alustanud teenuse pakkumist pärast 2021. aasta 1. jaanuari;
2. kui maakonnas asuvatel kõikidel alla 2000 ie reoveekogumisaladel osutab veeteenust juba piirkondlik vee-ettevõtja (sellisel juhul on võimalik toetada investeeringuid kõigil maakonna alla 2000 ie reoveekogumisaladel, v.a Tallinna ja Tartu linnapiirkonna ning kasvava elanikkonnaga valdade erandid);
3. kui projektiga kavandatav investeering tehakse reoveekogumisalale, kus varad antakse piirkondlikule vee-ettevõtjale hiljemalt projekti lõpuks üle.

Ehitusseadustiku § 4 lg 1 sätestab ehitamise mõiste, mis on ehitise püstitamine, rajamine, paigaldamine, lammutamine ja muu ehitisega seonduv tegevus, mille tulemusel ehitis tekib või muutuvad selle füüsikalised omadused. Ehitamine on ka pinnase või katendi ümberpaigutamine sellises ulatuses, millel on oluline püsiv mõju ümbritsevale keskkonnale ja funktsionaalne seos ehitisega. Reoveekogumisalasid ühendav taristu on abikõlblik. Toetatav taristu ei pea paiknema reoveekogumisalas, kuid peab teenindama määruse nõuetele vastavat alla 2000 ie reoveekogumisala.
Vee-ettevõtlus on reguleeritud ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadusega (edaspidi ÜVVKS). ÜVVKS sätestab riigi, kohaliku omavalitsuse üksuse, tarbija ning vee-ettevõtja õigused ja kohustused ühisveevärgi- ja -kanalisatsiooniteenuse korraldamiseks, samuti riikliku järelevalve ning vastutuse nõuete rikkumise eest.
Ie on lühend, mis tähendab inimekvivalenti ja mis on ühe inimese põhjustatud keskmise ööpäevase tingliku veereostuskoormuse ühik. Reostusallikast lähtuvat reostuskoormust väljendatakse inimekvivalentides (ie) ja see arvestatakse aasta kestel suurima reoveepuhastisse või reoveepuhasti puudumisel heitveelaskmesse siseneva nädalakeskmise reostuskoormuse alusel. Aasta nädalakeskmise suurima reostuskoormuse määramiseks peab veeproove võtma vähemalt ühel nädalal igas kvartalis.

Piirkondliku vee-ettevõtjana käsitatakse määruses vee-ettevõtjat, kes on kohaliku omavalitsusüksuse või –üksuste poolt määratud veeteenuseid osutama vähemalt kuuel reoveekogumisalal, millest vähemalt üks on reostuskoormusega üle 2000 ie ja kes seejuures osutab veeteenuseid enam kui 5000 elanikule või kõikidel maakonna reoveekogumisaladel. Reoveekogumisalade moodustamise eesmärk on määrata alad, kus lähtuvalt asutuse tihedusest, sellega seotud reostuskoormuse suurusest ning põhjavee kaitstusest on keskkonnakaitse eesmärkide tagamiseks tarvis reovesi kokku koguda ja puhastada. Reoveekogumisala moodustamisel ja ka laiendamisel arvestatakse olemasoleva olukorraga ning reaalselt tekkiva reostuskoormusega ehk elanikelt, asutusest, ettevõtetest ja tööstusest pärineva reostuskoormusega. Planeeritavat või potentsiaalset lisanduvat reostuskoormust, sealhulgas suuri potentsiaalseid uusarenduspiirkondasid reoveekogumisalade hulka ei arvestata. Reoveekogumisala olemasolu tingimuse seadmine välistab olukorra, kus rahastuse ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni rajamiseks saavad uusarendustega seotud piirkonnad, kus elanikke, elamuid ja muud reaalselt tekkivat reostuskoormust ei ole. Uusarenduspiirkondades ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni rajamine on osa piirkonna arenduskulust ja see ei vaja toetusena sekkumist.
Teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduses defineeritakse arendustegevus, kui uuringute ja kogemuste kaudu saadud teadmiste rakendamine uute materjalide, toodete ja seadmete tootmiseks, protsesside, süsteemide ja teenuste juurutamiseks või nende oluliseks täiustamiseks. Toetatavad piirkondliku vee-ettevõtja arendustegevused on teenuse kvaliteedi ja varustuskindluse parandamisele suunatud uute protsesside, süsteemide ja teenuste juurutamine, nt vee-ettevõtjate konsolideerimisega seotud uute teenuste kujundamise kulud, klastrite jm koostöövõrgustike loomine jms.
Näide abikõlblikust tegevuses: Reoveekogumisalal (RKA) tegutseb aiandusühistu (AÜ), mis oma liikmetele jagab torustikuga väsinud pumbamajast vett. Reoveega toimetab iga majapidamine individuaalselt (paagid, septikud, välikäimlad). Projekti ehituskuludega ehitatakse välja ÜVVK, vajadusel rekonstrueeritakse puurkaevpumpla või liidetakse veevõrk lähima RKA taristuga. KOV määrab RKA-d teenindama piirkondliku vee-ettevõtja. Projekti esimeses faasis annab AÜ pumbamaja koos varustusega ning veetrassid üle piirkondlikule vee-ettevõtjale, selleks vajalikud varade hindamised, mõõtmised, toimingute tasud jms ning ka RKA ÜVVK tehnoloogilise projekti koostamine rahastatakse projekti arenduskuludest.

Näide mitteabikõlblikust tegevusest: Pärast ÜVVK väljaehitamist RKA-l osutab teenuseid piirkondlik vee-ettevõtja, kuid rekonstrueeritud puurkaevpumpla ja mõned veejaotustorud kuuluvad endiselt AÜ-le.

Taotlemise hetkel peaks olema, varade taotlejale kuulumist tõendav kinnistusraamatu väljavõte või kui üleandmine toimub projekti vältel, siis kolmepoolne koostöömemorandum (KOV, algne omanik, piirkondlik VE). Viimasel juhul tuleks projekt kavandada etappidena, et ehituslikke töid ei alustataks enne omandisuhte lahendamist.

Eelnõus ei tehta vahet, kas varad kuuluvad piirkondlikule ettevõttele või mitte. Kuna toetuse eesmärk on tekitada olulist muutust avalike teenustes, siis on võimalik ka olukord, kus projekti alguses ei ole vee-ettevõtete ühinemine ja varade üleandmine veel lõpuni viidud (näit seetõttu, et piirkondlik ettevõte pole sellest huvitatud varade viletsa olukorra tõttu). Projektist saab katta ka vastavaid arenduskulusid, et varade üleandmine ka teoks teha. Projekti lõpuks peavad toetuse kasutamisega seotud varad kuuluma antud piirkonda teenindama määratud piirkondlikule vee-ettevõtjale. See ei vaja määruses eraldi sätestamist, kuid taolise taotluse esinemisel saab seada

vastava rahastustingimuse juhul, kui see niigi taotlusest üheselt ei selgu. Toetuse saajale peaks kuuluma toetusega seotud taristu hiljemalt projekti lõpuks.

Rakenduskava DNSH analüüsist tulenevalt, mis on koostatud kogu meetme kohta https://pilv.rtk.ee/s/d8r9aX3kARtwH5z toetab erieesmärki avalike teenuste kättesaadavust, mis muuhulgas näeb ette investeeringuid puhtama linna- ja looduskeskkonna heaolu tagamisse, näiteks investeeringud vee infrastruktuuri, millel oleks oluline positiivne mõju Eesti veekogude seisundi parandamiseks. Strateegia „Eesti 2035“ näeb ette KOV-ile suurema rolli andmist avalike teenuste sh keskkonnateenuste pakkumisel. Seega on oluline tegur KOV-i pädevus ja võimekus ning laiemalt kliimamuutuste mõjuga kohanemises pädevate spetsialistide olemasolu.

3) kõigile kasutajagruppidele kergesti ligipääsetava avaliku linnaruumi arendustegevused, sh linnakeskuste terviklik elavdamine eelistades arendatavate teenuste asukohana ehituspärandi taaskasutuselevõttu. Avaliku ruumi arendamisel on oluline arvestada kõigi oluliste sihtgruppide vajadustega, sealjuures pidada silmas lapse- ja peresõbralikust, luues tegutsemisvõimalusi erinevas vanuses kasutajatele, tagades turvalisuse ning luues mugava ligipääsu ka lapsevankri või ratastooliga. Samuti on võimalik kavandada avalikus ruumis laste- ja noorteatraktsioonide rajamist, et pakkuda sellele sihtgrupile senisest mitmekülgsemaid aktiivseid tegevusvõimalusi. Sekkumisega toetatakse lisaks avalikule ruumile ka linnakeskuste terviklikku elavdamist, mis võimaldab projekti raames korrastada ning kasutusse võtta ka linnakeskuses asuvad hooned, tuua linnakeskusse juurde täiendavaid teenuseid ja tegevusvõimalusi.
Ehituspärandi all mõistetakse kultuuriväärtusega hoone või maa-ala, mis on muinsuskaitseseadusega riikliku kaitse alla või planeerimisseaduse alusel kehtestatud planeeringuga kohaliku kaitse alla võetud ehitis, ehituslik kompleks või maa-ala (muinsuskaitseala või miljööväärtuslik ala). Linnaruumiprojektide hindamisel lähtutakse kvaliteetse ruumi aluspõhimõtetest ja kasutatakse nn Davosi kvaliteedisüsteemi, mis on rahvusvaheliselt tunnustatud. Kvaliteetse ruumi aluspõhimõtted ja Davosi hindamissüsteemi info kättesaadav https://planeerimine.ee/.

Piiratud ressursi tingimustes investeeringutest suurima kasu saamiseks on vaja projekti investeeringud hoolikalt läbi mõelda ja eesmärgistada, kuidas investeering aitab kaasa arengukavade (sh energia- ja kliimakava) ja põhjendatud juhul ka üldplaneeringus toodud eesmärkide täitmisele, kuidas see on seotud prioriteetse tegevussuunaga ja missugused on olnud kaalutud alternatiivsed lahendused. Eesmärk on, et elluviimiseks valitaks kõige mõjusamad tegevused seatud eesmärgi saavutamiseks. Projektivalikut ei mõjuta see, kas konkreetne objekt on maakonna arengustrateegias nimeliselt või konkreetse asukohaga planeeringus välja toodud, oluline on, et projekti elluviimine tuleneks otseselt maakonna arengustrateegia eesmärkidest ega oleks riigi üldiste arengusuundadega põhimõttelises vastuolus. Toetatavad kohaliku omavalitsuse üksuste projektid peavad olema kooskõlas maakondliku arengustrateegia üldiste eesmärkidega.
Enne kuluka investeeringu tegemist peavad olema läbi kaalutud alternatiivsed lahendused teenuse kättesaadavuse ja kvaliteedi tagamiseks ning läbi mõeldud teenuse korraldus ning taristu vajadus pikas vaates. Soovitatav on lähtuda projekti mõjususest järgmistes kategooriates: meetme eesmärkide saavutamine (nt kvaliteetsete teenuskohtade juurde loomine, kliendi vajadustest lähtuvad teenused), hoone või rajatise asukoht (nt ligipääsetavus, sh säästvate liikumisviisidega ning tekkiv teenuste sünergia, asustuse trendid), ülalpidamiskulude vähenemine (nt energiatarbimise vähenemine ning taastuvenergia hajatootmise suurendamine, muudatused teenuste pakkumise viisis, otseselt teenusepakkumisega mitte seotud kulude osakaalu vähendamine) jne. Neid mõjusid tuleb kogumis ja koostoimes hinnata. Teenuste

asukoha valiku põhjendust võiks toetada liikuvusuuring, mis aitaks luua paremaid sünergiad regionaalse liikuvuskorraldusega.
Paljud kohaliku omavalitsuse üksused on kahaneva elanike arvuga, kasutuseta pinda hakkab neil tulevikus aina rohkem tekkima. Kohaliku omavalitsuse üksuste pikk vaade, millised objektid konkreetsetes asukohtades on vajalikud teenuste osutamiseks, peab kajastuma arengukavades, üldplaneeringutes või teemaplaneeringutes.
Meetmes arvestatakse universaaldisaini, kvaliteetse ruumi aluspõhimõtete ja kliimakindlusega. Kvaliteetne ruum[2] on tehis- ja looduskeskkonna tasakaalustatud ruumiline tervik, mis hõlmab välisruumi ja siseruumi. Kvaliteetne ruumilahendus arvestab järgmisi aspekte: ruumiline ligipääsetavus (nt kõikide kasutajagruppide jaoks hästi ühendatud liikumisviiside või -vahendite näol, arvestatakse erivajadustega inimestega), läbi mõeldud ruumiline terviklikkus (nt koostoimivad teenused oleksid ruumiliselt lähestikku), lõimumine ümbruskonnaga ja sobitumine kultuurilise keskkonnaga (nt hoonet või rajatist ei vaadata omaette, vaid see peab ümbruskonnaga looma harmoonilise terviku), looduskeskkonna ja kliimamuutuste mõjuga arvestamine (nt maastiku minimaalne muutmine, looduspõhiste lahenduste eelistamine ning elurikkuse toetamine, kliimamuutusega kaasnevate riskidega nt erakordsed ilmastikunähtused, tormid, üleujutusted, kuumalained ja soojussaareefekt arvestamine, haisu häiringud ei mõjutaks elurajooni), ruumi erinevate kasutusotstarvete ja -vajadustega arvestamine (multifunktsionaalsed pinnad, võimalus hoonet sujuvalt ja säästlikult ümber kohandada kasutusotstarbe muutumisel), kvaliteetne ruumilahendus (ruumide jaotus ja -liigendus on selge ja arusaadav), materjalide säästlik kasutamine ringmajanduse põhimõtetest lähtuvalt (keskkonnasõbralikud ja ringlusse võetavad materjalid), majanduslike ressursside arukas kasutamine jne.
Osasid aspekte on alljärgnevalt detailsemalt eraldi punktides käsitletud.

Lõikes 4 kirjeldatakse, millisel juhul projekti ei toetata
Ei toetata projekti, kui see ei panusta meetme eesmärgi, väljundite ja tulemuste saavutamisse, kui projekti tegevused ei lähtu maakonna arengustrateegia eesmärkidest, kui toetatavad tegevused on alustatud enne taotluse esitamist väljaarvatud ehitustööde jaoks ettevalmistavate tegevustega seotud kulud.
Taotleja peab tagama projekti tõenduspõhisuse, soovitava tulemuse saavutamiseks tegevuste alternatiivid peavad olema läbi kaalutud. Tõenduspõhisuse all mõeldakse, et projekti planeerimise faasis on analüüsid või uuringud läbi viidud, alternatiivsed võimalused läbi kaalutud ja teenusevajadus disainitud vastavalt kohaliku omavalitsuse üksuses kujunenud demograafilisele olukorrale ja inimeste vajadustele. Kus asjakohane, peab analüüs välja tooma sihtrühma (projekti lõppkasusaaja) soolise, vanuselise ja puudelise ülesehituse ja vajadused. Juhuks, kui taotleja ei soovi või suuda teostada projekti ettevalmistamiseks vajalikku taustaanalüüsi ise, on Rahandusministeerium selleks vajaduseks kogu meetme ettevalmistusperioodi jooksul pakkunud uuringute taotlusvoorude ning töötubade näol tuge projektide ettevalmistamiseks. Hetkel on alates 2022. aasta algusest käivitatud tegevuste rahastamiseks avatud toetusmeetme „Kohaliku ja regionaalse tasandi arendusvõimekuse tõstmine“ taotlusvoor, kus toetatavad tegevused on:
1) uuringu ja analüüsi läbiviimine, sealhulgas andmete kogumine, analüüsimine ja raporti koostamine;
2) teenuse prototüübi või mudeli koostamine;
3) konsultatsioon, koolitus ja nõustamine, sealhulgas projekti eesmärkide saavutamiseks vajaliku väliseksperdi kaasamine ning stažeerimine välisriikides;

[2] Leitav: https://planeerimine.ee/

4) seminarid, ühisarutelud ja muud töövormid projekti tegevuste kavandamiseks ja läbiviimiseks;
5) teavitamine.

Eesti keele seletav sõnaraamat selgitab, et:
1) uuring on mingi probleemi lahendamist taotlev eesmärgistatud, ajaliselt piiratud tegevus. Uuringute tulemused jäädvustatakse uurimusena;
2) analüüs on (alg)osadeks lahutav uurimine, eritlus. Analüüs ja süntees. Teaduslik, loogiline analüüs. Sündmuste, nähtuste, olukorra asjalik, kaine, põhjalik analüüs. Andmete statistiline analüüs.

Sekkumisega ei toetata avalike teenuste projekte, mille tegevused ei ole planeeritud sisuliselt terviklikult koos investeeringutega – kõik projekti tegevused peavad olema omavahel sisuliselt seotud ning vajalikud seatud eesmärgi saavutamiseks, investeeringud peavad toetama sama eesmärki, mida kannavad projekti keskmes olevad arendustegevused.
Avalike teenuste arendamise projektis ehitustööde jaoks ettevalmistavate tegevuste kulud peavad sisalduma 85% investeeringute toetuse kulu hulgas, mitte 15 protsendi „pehmete" tegevuste toetuse kulu hulgas. Infotehnoloogiliste lahenduste kulusid ei loeta 85% investeeringu kulude hulka.

Määrusega lubatakse avaliku linnaruumi arendamise, elamumajanduse arendamiseks ja piirkondlike vee-ettevõtjate projektide investeeringute maht kuni 100% abikõlblikust eelarvest.

Toetatakse piirkondliku vee-ettevõtja arendustegevusei ja investeeringuid ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni ning reoveepuhastite ehitamiseks reoveekogumisaladel reostuskoormusega alla 2000 inimekvivalendi (edaspidi *ie*), juhul kui
- vee-ettevõtja on reoveekogumisalal alustanud teenuse pakkumist pärast 2021. aasta 1. jaanuari,
- kui maakonnas asuvatel kõigil reostuskoormusega alla 2000 ie reoveekogumisaladel osutab veeteenust piirkondlik vee-ettevõtja,
- või kui kavandatav investeering tehakse reoveekogumisalal, kus varad antakse piirkondlikule vee-ettevõtjale üle hiljemalt projekti lõpuks.

Toetust ei anta investeeringuks kohaliku omavalitsuse üksusele kuuluvale vee-ettevõtjale, kes ei ole piirkondlik vee-ettevõtja määruse definitsiooni kohasekt ega piirkondliku vee-ettevõtja projektile Harju ja Tartu maakonna kasvava rahvaarvuga kohalike omavalitsuse üksuste territooriumile, kuna meetmega toetatakse just kahaneva ja vananeva rahvaarvuga omavalitsusi ning ka toetumeetme vahendite jaotamisel on arvestatud kahaneva rahvaarvuga omavalituste inimeste arvu. Keskkonnaportaali andmetel asub Harju ja Tartu maakonna kahaneva elanikkonnaga omavalitsuste territooriumil kokku 66 alla 2000 ie reoveekogumisala, millega seotud investeeringud on neis maakondades abikõlblikud. Tallinna ja Tartu linnapiirkond ei ole meetme sihtpiirkond.

Muude mitte toetatavate tegevuste hulgas ei toetata üldjuhul jalgratta- ja jalgteede, kõnnitee ehitamist liiklusseaduse tähenduses välja arvatud juhul, kui see on otseselt vajalik avaliku teenuse juurdepääsuks, reeglina sama kinnistu piires. Taotleja kohustus on põhjendada projekti tegevuste vajalikkust.
Antud tingimusega soovitakse vältida dubleerimist jalgratta- ja jalgteedele eraldi meetmetena antavate investeeringutoetuste (maht 25 mln €) ning Transpordiameti Teehoiukava raames

rakendatava säästlikumaid liikumisviise soodustava riigiteede taristuna jalgratta- ja/või jalgteid rahastava meetmega[3], mille eelarve on 2 mln € aastas.
Sekkumise raames ei toetata projekte, millega arendatakse jätkusuutlikku elamufondi või määruses lõike 1 punktis 3 nimetatud investeeringuid Ida-Virumaa linnapiirkondades sekkumise „Suuremate linnapiirkondade arendamine“ kaudu. Näiteks toetatakse linnapiirkondade sekkumise kaudu jätkusuutlikku elamufondi arendamist, sealhulgas korterelamute ja avalike õuealade pilootprojekte, kaasaegsete ja atraktiivsete renoveerimislahenduste piloteerimist, miljööväärtuslike hoonete rekonstrueerimist, elektriautode laadimispunktide ehitamist, parkimisalade, prügimajade ja rattaparklate ehitamist, tugitaristu rajamist uute korterelamuarenduste juurde või üürimajade ehitamist. See tähendab, et samu tegevusi ei toetata käesoleva määruse alusel.
Nõuetele vastavaks ei saa lugeda projekti, mille erinevad tegevused ei ole omavahel või projekti eesmärgiga selgelt seotud. Tegevused, mis ei ole selgelt vajalikud projekti tulemuste saavutamiseks, tuleb projekti tegevuskavast välja võtta.

Eelnõu § 5 sätestatakse milliseid kulusid ja millistel tingimustel hüvitatakse.
Kulu on põhjendatud, kui kulu on sobiv, vajalik ja tõhus ette nähtud eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks ning see tekib toetatavate tegevuste käigus. See avaldub läbi põhjendatuse nõude ehk peab olema tuvastatav põhjuslik seos, millest saab järeldada, et antud kulu on tekkinud projekti eesmärkide ja kavandatud tulemuse saavutamiseks tehtavate asjakohaste toetavate tegevuste käigus.
Kulu on sobiv, kui see vähemalt soodustab projekti tulemuste saavutamist. Kulu on vajalik, kui projekti tulemust ei ole võimalik saavutada muu kuluga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kulu on tõhus, kui selle maksumus kajastab parimat võimalikku suhet kasutatud vahendite ja saavutatud tulemuste vahel .
Eelnõu § 5 sätestab, et meetmes on abikõlblikud otseselt projekti abikõlblike tegevuste ettevalmistamiseks, elluviimiseks vajalikud investeeringu- ja arendustegevuste kulud sh ligipääsetavuse tagamisega seotud kulud. Kulude abikõlblikkust hinnatakse toetuse taotlemisel kavandatud projekti tegevuste pinnalt, mis on omakorda aluseks toetuse summa ja abikõlbliku eelarve määramisel.
Eelnõu § 5 kohaselt on toetusest võimalik hüvitada nii projekti tegevuste ettevalmistamise kui ka arendustegevuste ja investeeringute kulud. Ettevalmistavate kulud, mida on lubatud alustada enne taotluse esitamist on nimetatud lõikes 7.

Riigiabi andmise puhul abikõlblikud kulud on kirjeldatud § 6. Riigiabi puhul üldjuhul ei hüvitata enne taotluse esitamist tehtud tegevusi. Juhul kui rakendusüksus teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse, taotleja tehtud kulusid toetusest ei kaeta.
Toetuse kasutamine peab olema kooskõlas projektile ja toetuse saajale kohalduvate reeglitega, näiteks RHSiga, käesoleva määruse, riigiabi reeglitega. Riigiabi projektides tuleb järgida ergutava mõju nõudeid, seega kulude tasumised enne taotluse esitamist viivad toetuse mittesaamiseni.
Rakendusüksus nõustab taotlejaid riigiabi tegevuste nõuete ja piirmäärade osas. Soovitav on enne taotluse esitamist pidada nõu rakendusüksuse spetsialistidega.

Lõike 2 punkti 4 kohaselt on abikõlblik omanikujärelevalve kulu, mida mõistetakse ehitusseadustiku § 20 tähenduses ja muinsuskaitselise järelevalve läbiviimise kulu, mis ei kuulu hüvitamisele muinsuskaitseseaduse alusel. Muinsuskaitselise järelevalve läbiviimise kulud on mõistetavad muinsuskaitseseaduse § 103 ja § 56 lg 4 alusel.

[3] Vt. Säästlikumaid liikumisviise soodustava riigiteede taristu objektide valikumetoodika

Lõike 2 punkti punkt 8 kohaselt on personalikulud on abikõlblikud vastavalt Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused (edaspidi *ühendmäärus*) § 16 lõigetele 1–4, ehk:
1) palk proportsionaalselt projekti heaks töötatud ajaga;
2) puhkusetasu vastavalt seaduses sätestatule;
3) teenistusest või töölt vabastamise, töölepingu või teenistussuhte lõpetamise ja muud seadusest tulenevad hüvitised proportsionaalselt punkti 1 kohase palgaga;
4) seadusest tulenevad maksud ja maksed punktides 1–3 nimetatud kuludelt;
5) seadusest tulenev lähetusega või töö- ja ametiülesande täitmisega seotud kulu;
6) koolituskulu;
7) töötaja ja ametniku tervisekontrolli kulu proportsionaalselt projekti heaks töötatud ajaga.

Personalikulud hüvitatakse tegelike kulude alusel. Kui töötaja täidab samas asutuses lisaks projekti raames tehtavale tööle ka muid tööülesandeid, peab ta tõendama töö seotust projektiga ehk projekti heaks tehtud töö osakaalu kogu tööajast, mida võib teha tööajatabeli vormis vastavalt eelnõu lisale või muus dokumendis, näiteks töölepingus fikseeritud kokkulepitud proportsiooni alusel, kus on näidatud projektiga seotuse määr kogu tööajast, seega ka töötasust. Vajadusel võib seda jaotust projekti käigus muuta, et see oleks kooskõlas tegelikkusega. Töötaja tööaja projektide vahel jaotumise protsent on tööandja hinnang eeldusega, et see on kooskõlas tegeliku tööaja jaotusega erinevate projektide vahel. Selle jaotuse kujunemist (tööandja hinnangut) rakendusüksus ei kontrolli. Juhul, kui palgakulude arvestamiseks teatatud tööaja jaotusprotsent muutub, tuleb esitada uus dokument, kus protsent on kinnitatud. Kui muutus selgub konkreetse kuu kohta, võib koostada vaid selle kuu kohta eraldi dokumendi, mis näeb ette eri olukorra kehtiva üldise tööaja ja palga korralduse suhtes. Kui tööaja osakaal vaadeldavas projektis suureneb (hüppeliselt), võib rakendusüksus küsida toetuse saajalt selgitusi. Tööaja jaotuse protsent peab olema fikseeritud sobivas dokumendis iga projektiga seotud töötaja kohta. Töö kirjeldus peab ühtima projekti tegevustega ka siis, kui tööaeg on määratud protsendina. Selliseks dokumendiks võib olla nt eraldi otsus, käskkiri või tööleping.

Füüsilise isikuga sõlmitud võlaõigusseaduses nimetatud töövõtu- või käsunduslepingu alusel tekkiv personalikulu on abikõlblikuks proportsionaalselt projekti heaks kulunud ajaga teenuse või töö eest makstav tasu, mida maksustatakse kui palka, ning sellelt tasult makstav sotsiaalmaks ja töötuskindlustusmakse, kui erinevate teenuste eest makstavad tasud on eristatud.
Personalikulude arvestamisel kehtib samuti põhimõte, et hüvitatakse ainult projektiga seotud tööülesannete täitmise kulud. Abikõlblikud on ka töötaja ja ametniku lähetuse, koolituse ja tervisekontrolliga seotud kulud. Lähetuskulud, sh päevarahad ja mootorsõiduki kasutamise kulud on abikõlblikud riigisisestes õigusaktides kehtestatud maksustamisele mittekuuluvate piirmäärade ulatuses või asutuse sisekorras kehtestatud piirmäärade ulatuses. Töötaja tervisekontrolliga seotud kulu all peetakse silmas töötervishoiu ja tööohutuse seaduse § 13 lõikes 7 kohaseid tööandja kulusid töötajate tervisekontrolli korraldamisel.
Füüsilisele isikule tööde või teenuste eest makstav lepingutasu on võrdsustatud töötasuga ning tasu maksjal on kohustus maksustada see tasu tööjõumaksudega (sotsiaalmakse ja töötuskindlustusmaksega).

Lõike 3 kohaselt projekti kaudsed kulud võivad moodustada 2 % projekti abikõlblikest otsestest kuludest, mida hüvitatakse ühtse määra alusel. Selline piirang tuleneb toetuse andmise

eesmärgist toetada pigem projekti otseste sisutegevustega kaasnevaid kulusid ja vähendada halduskoormust, mis kaasneks kaudsete kulude tegelike kulude alusel hüvitamisega.
Projekti kaudseks kuluks loetakse halduskulud ning projekti administreerimisega seotud abistavate tegevuste personalikulud. Kaudse kuluna arvestatavad kulud on täpsemalt nimetatud ühendmääruse §-s 21. Muuhulgas võimaldab sekkumisest kaudsete kulude katmine rahastada toetuse saajatel riigihanke korraldamist ja ostumenetluse läbiviimist, mis aitab kaasa hangete kvaliteedile ning vähendab projekti elluviimise käigus eksimusi hankereeglite vastu, millega kaasneksid finantskorrektsioonid.

Lõike 4 kohaselt on hoonestamata ja hoonestatud maa ostukulud on abikõlblikud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060 artikli 64 lõike 1 punktis b lubatud määras, mis tähendab, et maa ostusumma, mis moodustab rohkem kui 10 % asjaomase tegevuse rahastamiskõlblikest kogukuludest ei ole abikõlblik ja mahajäetud aladel ja varem tööstuslikus kasutuses olnud aladel, millel on hooned, on see piirmäär 15 %.

Lõike 5 kohaselt võivad § 4 lõikes 1 punktides 1 ja 4 nimetatud avalike teenuste arendustegevusi ja investeeringuid sisalduvates projektides investeeringu kulu moodustada kuni 85% projekti toetuse eelarvest, punktides 2 ja 3 nimetatud tegevustes ja Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6 lõike 1 kohase elamu- ja kommunaalmajanduse arendamise tegevustes võib investeeringu kulu moodustada kuni 100 protsenti projekti abikõlblikust eelarvest. Abikõlblike investeeringute ettevalmistavad kulud loetakse 85% investeeringute kulu hulka, mitte 15% „pehmete“ tegevuste hulka. Infotehnoloogiliste lahenduste kulusid ei loeta 85% investeeringu kulude hulka.
Arendustegevuste maht jääb seotuks toetuse mahu ning toetusega kaasneva kohustusliku omafinantseeringu mahuga.

Lõike 7 kohaselt on lubatud teha enne taotluse esitamist üksnes ehitustööde jaoks ettevalmistavate tegevustega seotud kulusid, mille all mõistetakse energiaauditi, ehitusliku projekteerimise, ehitusprojektide ekspertiisi, sealhulgas ligipääsetavuse ekspertiisi, ehitusmaksumuse kalkulatsiooni koostamise, ehitusgeoloogiliste ja -geodeetilise uurimistöö tegemise ning ehitusloa väljastamise, keskkonnamõjude ja kliimakindluse hindamise ja muinsuskaitse eritingimuste koostamisega seotud tegevuste kulusid.

Lõike 8 kohaselt projekti ettevalmistavad kulud võivad kokku moodustada kuni 10 % projekti investeeringute abikõlblike kulude kogumahust. Juhul kui rakendusüksus teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse, taotleja tehtud kulusid toetusest ei kaeta.
Riigiabi puhul üldjuhul ei hüvitata enne taotluse esitamist tehtud tegevusi. Riigiabi andmise puhul abikõlblikud kulud on kirjeldatud § 6.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse määruses lubatud riigiabi tegevuste abikõlblikud kulude liigid. Toetuse määra erisused riigiabi ja VTA andmise korral on kirjeldatud § 11.

Lõike 1 punkti 1 kohaselt kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks antav abi puhul on abikõlblikud:
1) investeerimisabi abikõlblikud kulud on materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse tehtud investeeringute kulud, sealhulgas:
a) taristu rajamise, uuendamise, omandamise, konserveerimise või parandamise kulud, juhul kui taristu tegevusaega või ruume kasutatakse kultuurilistel eesmärkidel aastas vähemalt 80 % ulatuses;

b) kultuuripärandi omandamise, sealhulgas rentimise, omandiõiguse ülekandmise ja füüsilise ümberpaigutamise kulud;
c) materiaalse ja vaimse kultuuripärandi kaitse, säilitamise, restaureerimise ja taastamise kulud, sealhulgas lisakulud, mis seonduvad säilitamisega nõuetekohastel tingimustel, spetsiaalsete tööriistade ja materjalidega, ning dokumenteerimise, teadusuuringute, digiteerimise ja avaldamise kulud;
d) kulud, mille eesmärk on parandada üldsuse juurdepääsu kultuuripärandile, sealhulgas digiteerimise ja muu uue tehnoloogia kulud,
kulud erivajadustega isikute juurdepääsu parandamiseks (eelkõige rambid ja liftid erivajadustega isikutele, Braille kirjas teave ja katsutavad eksponaadid muuseumides) ning kultuurilise mitmekesisuse edendamiseks ekspositsioonides, programmides ja seoses külastajatega;
e) kultuuriprojektide ja kultuuriliste tegevuste, koostöö- ja vahetusprogrammide ning toetuste kulud, sealhulgas kulud, mis on seotud valikumenetlustega ja edendustööga ning vahetult projekti tulemusel kantud kulud.
2) Tegevusabi puhul on abikõlblikud eelkõige järgmised kulud:
a) kultuuriasutuse ja pärandiobjekti kulud, mis seonduvad pideva või korrapärase tegevusega, sealhulgas näituste, etenduste ja üritustega ning sarnase kultuurilise tegevusega tavapärase tegevuse käigus;
b) kulud, mis on seotud kultuuri ja kunstiga seotud haridustegevuse ning avalikkuse teavitamisega kultuuri väljendusvormide mitmekesisuse kaitse ja edendamise tähtsusest haridusprogrammide ja teadlikkuse tõstmise programmidega, sh uute tehnoloogiate abil;
kulud, mille eesmärk on parandada üldsuse juurdepääsu kultuuriasutustele või pärandiobjektidele ja kultuurilisele tegevusele, sealhulgas digiteerimise ja muu uue tehnoloogia kasutamise kulud ning kulud puudega isikute juurdepääsu parandamiseks;
d) kultuuriprojekti või -tegevusega otseselt seotud tegevuskulud, nt
kinnisvara ja kultuuriasutuste rendikulud, reisikulud, kulud kultuuriprojekti või -tegevusega otseselt seotud materjalidele ja tarvikutele, näituste ja dekoratsioonide arhitektuurilistele struktuuridele, tööriistade, tarkvara ja varustuse laenu-, rendi- ja amortisatsioonikulu,
kulud seoses juurdepääsuõigustega autoriõigustega kaitstud teostele ja muule intellektuaalomandiõigustega kaitstud sisule, reklaamikulu ja kulud, mis on kantud vahetult projekti või tegevuse tulemusel;
amortisatsioonikulud ja rahastamiskulud on abikõlblikud ainult siis, kui need ei ole hõlmatud investeeringuteks ettenähtud abiga;
e) kultuuriasutuse ja pärandiobjekti või projekti töötajatega seonduvad personalikulud;
f) väliskonsultantide ja sisseostetud teenuste pakkujate poolt osutatud nõustamis- ja tugiteenuste kulud, mis on kantud vahetult projekti tulemusel.

Punktis 2 spordi- ja mitmeotstarbelise vaba aja veetmise taristule antav abi puhul on abikõlblikud taristule antava investeeringuteks ettenähtud abi abikõlblikud kulud, mis on materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse tehtud investeeringute kulud. Sporditaristule antava tegevusabi puhul on abikõlblikud taristu teenuste osutamisega seotud tegevuskulud. Tegevuskulud hõlmavad näiteks personali-, materjali-, tellitud teenuste, kommunikatsioonide, energia-, hooldus-, rendi- ja halduskulusid jms, kuid ei hõlma amortiseerumis- ja finantseerimiskulusid, kui need on hõlmatud investeeringuteks ettenähtud abiga. Punktis 7 kohalikule taristule investeeringuteks ette nähtud abi puhul on abikõlblikud materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse tehtud investeeringute kulud.
Kohaliku taristu rajamise või uuendamise rahastamiseks antav abi, millega aidatakse kohalikul tasandil kaasa ettevõtlus- ja tarbimiskeskkonna parandamisele ja tööstusliku baasi ajakohastamisele ja väljaarendamisele.

Kui tegemist on regionaalabi või abiga investeeringuteks kohalikku taristusse, tuleb jälgida üldise grupierandi määruse artiklis 6 sätestatud ergutava mõju tingimust. Investeeringuga seotud projekti loetakse abikõlblikuks vaid tingimusel, et taotluse esitamise hetkeks ei ole alustatud projektis või projektiga seotud toetatavate tööde teostamist või varade soetamist või võetud õiguslikult siduvaid kohustusi nende tööde teostamiseks või varade soetamiseks. Õiguslikult siduvaks kohustuseks loetakse näiteks tellimuse kinnitamine, pakkumusega nõustumine, lepingu või kokkuleppe sõlmimine, ettemaksu tegemine, teenuse kasutamine, üleandmis-vastuvõtmisakti sõlmimine jms. Kohustuste võtmiseks ei loeta investeeringuobjektiga seotud maa ostmist ning investeeringuks ettevalmistustöid, näiteks kinnistu soetamist, investeeringuteks vajalike teostatavusuuringute teostamist, ehituslikku projekteerimist või ehitamiseks vajalike lubade saamist. Juhul kui taotleja on ettevalmistustöid teinud enne taotluse esitamist, ei loeta ettevalmistustöödega seotud kulusid projekti abikõlblikeks kuludeks, kuid investeeringu abikõlblikkust ergutava mõju tingimuses suhtes need ei mõjuta.

Punktis 3 kohalikule taristule investeeringuteks ette nähtud abi puhul on abikõlblikud materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse tehtud investeeringute kulud.
Kohaliku taristu rajamise või uuendamise rahastamiseks antav abi, millega aidatakse kohalikul tasandil kaasa ettevõtlus- ja tarbimiskeskkonna parandamisele ja tööstusliku baasi ajakohastamisele ja väljaarendamisele.
Kui tegemist on regionaalabi või abiga investeeringuteks kohalikku taristusse, tuleb jälgida üldise grupierandi määruse artiklis 6 sätestatud ergutava mõju tingimust. Investeeringuga seotud projekti loetakse abikõlblikuks vaid tingimusel, et taotluse esitamise hetkeks ei ole alustatud projektis või projektiga seotud toetatavate tööde teostamist või varade soetamist või võetud õiguslikult siduvaid kohustusi nende tööde teostamiseks või varade soetamiseks. Õiguslikult siduvaks kohustuseks loetakse näiteks tellimuse kinnitamine, pakkumusega nõustumine, lepingu või kokkuleppe sõlmimine, ettemaksu tegemine, teenuse kasutamine, üleandmis-vastuvõtmisakti sõlmimine jms. Kohustuste võtmiseks ei loeta investeeringuobjektiga seotud maa ostmist ning investeeringuks ettevalmistustöid, näiteks kinnistu soetamist, investeeringuteks vajalike teostatavusuuringute teostamist, ehituslikku projekteerimist või ehitamiseks vajalike lubade saamist. Juhul kui taotleja on ettevalmistustöid teinud enne taotluse esitamist, ei loeta ettevalmistustöödega seotud kulusid projekti abikõlblikeks kuludeks, kuid investeeringu abikõlblikkust ergutava mõju tingimuses suhtes need ei mõjuta.
Üldist grupierandi määrust käsitlevas KKK dokumendis on vastus, et üürimajade ehitus on artikli 56 alusel abikõlblik.
Riigiabi andmise ergutava mõju reegli kohaselt ei või kohustusi võtta ja alustada tegevusega enne taotluse esitamist. Toetuse kättesaamiseks tuleb esitada dokumendid ja tõendid vastavalt makse liigile. Tegelike kulude alusel toetuse makse saamiseks tuleb tõendada kulude põhjendatust, tekkimist ja maksmist.

Punktis 4 kohaselt on abikõlblikud üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamiseks tehtud kulud. Üldist majandushuvi pakkuvat teenust osutavatele ettevõtjatele avalike teenuste eest makstava hüvitisena antav riigiabi, on abikõlblikud vähese tähtsusega abi määrus nr 360/2012, pikendatud määrusega (EL) 2018/1923 ja määrusega (EL) 2020/1474 (kuni 31.12.2023) alusel[4].
Üldist majandushuvi pakkuv teenus on majandustegevus, millega luuakse sellist üldist avalikku hüvet, mida ilma avaliku sektori sekkumiseta turul ei pakutaks (või kui pakutaks, siis oleksid selle puhul teenuse objektiivne kvaliteet, ohutus ja hinnatase ning võrdse kohtlemise ja üldise

[4] Leitav: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:02012R0360-20201103&from=EN

kättesaadavuse põhimõtte rakendamise määr erinevad). Avaliku teenuse osutamise kohustus tekib ülesande andmisel üldhuvi kriteeriumi alusel ning sellega tagatakse ülesande täitmist võimaldavad tingimused.

Punktis 5 alusel vähese tähtsusega abi andmise piirmäär on 200 000 eurot ettevõtja kohta kolme majandusaasta jooksul. Vähese tähtsusega abi andmisel ei ole abikõlblikele kuludele piiranguid. Määruse alusel ei anta põllumajanduslikku, kalanduslikku vähese tähtsusega abi.
VTA andja peab abi saajat teavitama. Abi andmisel peab rakendusüksus otsuses märkida, et antav abi on vähese tähtsusega abi komisjoni määruse nr 1407/2013 või 360/2012 tähenduses (täpsemalt vt konkurentsiseaduse § 33). Abi andja on kohustatud jälgima, et uue vähese tähtsusega abi andmisel ei ületataks vähese tähtsusega abi ülemmäära.

Punkti 6 alusel on abikõlbliku riigiabi kulud komisjoni 2011. aasta otsuse alusel.

Lõike 2 kohaselt üldise grupierandi määruse alusel antava abi korral, välja arvatud kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks antava abi korral, kui üldise grupierandi määruse artiklis 53 sätestatud tingimused on täidetud, ei tohi taotleja alustada projektiga seotud tegevusi ega võtta nende tegemiseks kohustusi enne taotluse rakendusüksusele esitamist.

Eelnõu § 7 sätestatakse kulude hüvitamise alused.
Projekti kulud liigituvad otseseks või kaudseks vastavalt projekti sisutegevuste tulemusele. Otsesed kulud on seotud otseselt projekti tegevusega ja seda seost peab saama tõendada. Abikõlblikud kulud hüvitatakse tegelike kulude alusel välja arvatud kaudsed kulud, mis võivad moodustada 2 % projekti abikõlblikest otsestest kuludest.
Projekti otseseks personaliks loetakse projekti sisutegevusega, kaasa arvatud projektijuhtimisega, tegelevad töötajad. Administreerimisega seotud tegevused on tuletatud organisatsiooni kulude üldisest liigitusest. Projekti otseste personalikulude alt on abikõlblikud projektijuhi personalikulu, kuna investeeringuprojektide kavandamine on reeglina mahukas töö ja projektijuht palkamine projektile võimaldab isikul keskenduda projektile, mis tähendab kvaliteetsemat taotlust ja efektiivsemat elluviimist.
Projekti kaudsed kulud on kulud, mis ei ole otseselt seotud projekti sisutegevuse ehk toetatava tegevuse rakendamisega, vaid abistavad sisutegevuse tegemist. Kaudsete kulude projektiga täpse ulatuse määramine on üldjuhul keerukas ja nõuab suhteliselt palju aega ehk on liialt halduskoormav. Seega loetakse projekti kaudseteks kuludeks toetuse saaja administreerimistegevustega seotud personalikulud ja üldkulud ehk halduskulud abikõlblikuks lihtsustatuna ühtse määra alusel. Ühtse määra alusel kulude hüvitamisel tuleb kuludokumendid esitada vaid projekti otseste kulude kohta. Ühtse määra rakendamisel ei tõendata kaudsete kulude tegelikku suurust, teket ja tasumist, st kuludokumente, kulude tasumist tõendavaid dokumente toetuse saaja rakendusüksusele ei esita. Samuti ei kontrollita kaudsete kulude aluseks olevaid kulusid paikvaatluse ega projektiauditi käigus. Muuhulgas võimaldab sekkumisest kaudsete kulude katmine rahastada toetuse saajatel riigihanke korraldamist ja ostumenetluse läbiviimist, mis aitab kaasa hangete kvaliteedile ning vähendab projekti elluviimise käigus eksimusi hankereeglite vastu, millega kaasneksid finantskorrektsioonid.

Riigiabi andmisel lähtutakse riigiabi reeglitest ja üldjuhul tagant järgi hüvitatavad kulud ei ole abikõlblikud.

Eelnõu §-s 8 kohaselt ei ole lisaks käesolevas paragrahvis nimetatud kuludele abikõlblikud ühendmääruses §-s 17 nimetatud kulud.

Eelnõu §-s 9 sätestatakse meetme abikõlblikkuse periood ja projekti abikõlblikkuse periood. Projekti abikõlblikkuse perioodi lõpp ei tohi olla hilisem kui 30 kuud taotluse esitamise tähtpäevast.
Projekti abikõlblikkuse periood on taotluse rahuldamise otsuses määratud ajavahemik, millal peavad projekti tegevused algama ja lõppema ning mis peab jääma meetme abikõlblikkuse perioodi sisse. Projekti abikõlblikkuse periood algab taotluse esitamise tähtpäevast e-toetus keskkonnas või taotluses märgitud ja taotluse rahuldamise otsuses sätestatud hilisemal kuupäeval. Rakendusüksus taotluse rahuldamise otsusega ei või anda pikemat projekti abikõlblikkuse alguse tähtaega.
Projekti rakendamise käigus juhtunud avariide või muude eriolukordade tõttu võib rakendusüksus projekti abikõlblikkuse perioodi pikendada kuni kuue kuu võrra, kuid mitte rohkem. Seejuures on võimalik vajadusel ületada ka lõikes 2 seatud piirangut projekti abikõlblikkuse lõpule. Toetuse saaja peab põhjendama ja rakendusüksus kaaluma ning hindama, kas tegemist on erandjuhu või erandolukorraga ja projekti abikõlbliku perioodi pikendamine ei sea ohtu meetme rakendamise ajakava. Põhjendused peavad olema selged ja veenvad.

Taotluse esitamise tähtpäevast e-toetus keskkonnas kuupäevast või taotluse rahuldamise otsuses määratud hilisemast tähtpäevast varasemat projekti abikõlblikkuse perioodi alguskuupäeva ei sätestata juhul, kui see on vastuolus riigiabi reeglitega. Üldise grupierandi määruse alusel antava abi korral, välja arvatud kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks antava abi korral, kui üldise grupierandi määruse artiklis 53 sätestatud tingimused on täidetud, ei tohi taotleja alustada projektiga seotud tegevusi ega võtta nende tegemiseks kohustusi enne taotluse rakendusüksusele esitamist e-toetuse keskkonnas.
Taotlusvoorus rahastatud ehitustegevust sisaldavas projektis peavad ehitustegevuse ettevalmistavad kulud olema tehtud ja ehitustööde leping sõlmitud hiljemalt 18 kuu jooksul alates taotluse esitamise tähtpäevast.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse toetuse minimaalne ja maksimaalne suurus, mis on 400 tuhat kuni 1,5 mln eurot ühe projekti kohta. Kui koostööprojekti korral on taotlejaks ja partneriks kohaliku omavalitsuse üksused, suureneb maksimaalne toetuse summa pooleteise miljoni euro võrra iga partnerina projekti kaasatud kohaliku omavalitsuse üksuse kohta.
Sekkumist rakendatakse kõikides Eesti maakondades, kuid toetusi diferentseeritakse nii, et soodsama protsendiga toetussummad suunatakse madalamate majandusnäitajatega maakondadesse, milleks on Kagu-Eesti maakonnad ja Ida-Virumaa, et toetada nende maakondade järele jõudmist ülejäänud riigile. Toetuse maksimaalne määr on 70% ja omafinantseeringu minimaalne määr on 30% projekti abikõlblikest kuludest Ida-Viru, Võru, Põlva, Valga maakonnas Ülejäänud Eesti maakondades on toetuse maksimaalne määr 60% ja omafinantseeringu minimaalne määr on 40% projekti abikõlblikest kuludest. Rakenduskavas on kirjeldatud vajadust pöörata erilise tähelepanu Kagu-Eestile ja Ida-Viru piirkonnale, et aidata vähendada regionaalset arengulõhet ülejäänud riigiga nii avalike teenuste arendamisel kui ka elukeskkonna loomisel.
Kui toetust antakse riigiabina järgitakse riigiabina käsitatavate tegevuste osas lisaks § 13 sätestatut.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse üldise grupierandi määruse alusel riigiabi ja vähese tähtsusega abi määrad.
Vähese tähtsusega abi antakse juhul, kui tegemist on tuluteeniva projektiga. Vähese tähtsusega abi ülemmäär on 200 000 eurot kolme aasta jooksul

Kui toetus kvalifitseerub riigiabiks või vähese tähtsusega abiks, loetakse vastavaks abiks ka avaliku sektori vahenditest eraldatud osa omafinantseeringust. Kui riigiabina või vähese tähtsusega abina kvalifitseeruvat toetust taotletakse suuremas summas, kui taotleja on õigustatud saama, vähendatakse taotleja nõusolekul toetuse summat kuni vähese tähtsusega abi ülemmäärani.

Eelnõu §-s 12 sätestatakse maakonna arengustrateegiale rakenduvad nõuded.
Tulenevalt rakenduskavast, toetatakse kvaliteetsete avalike teenuste kättesaadavuse kvaliteedi tõstmist lähtuvalt territoriaalsete strateegiate, mida mõistame maakonna arengustrateegiatena ja milles on sätestatud integreeritud meetmed maakondade majanduslike, keskkonnaalaste, kliimaalaste, demograafiliste ja sotsiaalsete probleemide lahendamiseks.
Maakonna strateegia kui territoriaalne strateegia Euroopa ühissätete määruse artikkel 29 lõike 1 kohaselt peab sisaldama järgmist teavet:

a) strateegiaga hõlmatud geograafiline piirkond;
b) analüüs, mis käsitleb piirkonna arenguvajadusi ja -potentsiaali, kaasa arvatud majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnaalaseid seoseid;
c) piirkonna kindlakstehtud arenguvajaduste ja -potentsiaaliga tegelemiseks rakendatava integreeritud lähenemisviisi kirjeldus;
d) kirjeldus, mis käsitleb artikli 8 kohast partnerite kaasamist strateegia ettevalmistamisse ja rakendamisse. Strateegiad võivad samuti sisaldada toetatavate tegevuste loetelu.

Strateegia eelnõu esitatakse rakendusasutusele ühissätete määruse nõuetele vastavuse tagamiseks arvamuse andmiseks. Rakendusasutus annab hinnangu vastavuse kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 29 lõikes 1 nimetatud tingimustele. Kontroll-leht vastavuse hõlpsamaks tuvastamiseks on välja töötatud ja maakondadele edastatud.

Lisaks rakendusasutuse vastavushinnangu andmisele peab meetme rakendamiseks strateegia olema heaks kiidetud kohaliku omavalitsuse üksuste volikogude poolt vastavalt KOKS-ile.
Rakendusasutus võib enne positiivse hinnangu andmist teha põhjendatud ettepanekuid maakonna arengustrateegia või selle eelnõu muutmiseks või täiendamiseks, et tagada kooskõla ühissätete määruse artikli 29 lõikes 1 nimetatud tingimustele. Seetõttu on otstarbekas esitada strateegia eelnõu ministeeriumile enne kohalike omavalitsuste üksuste volikogudes heakskiitmist, et vältida ajamahukat täiendavat strateegia kooskõlastusringi maakonnas.
Kui maakonna arengustrateegias kavandatakse muudatusi, mis puudutavad rahastatavaid tegevusi või ühissätete määruse artikli 29 lõikes 1 nimetatud tingimusi, teavitab kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6^1 lõike 2 või 3 alusel sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud ülesannet täitev maakonna koostööorgan (edaspidi *MARO*) sellest enne muudatuste heakskiitmist toetuse saajate huvide kaitseks rakendusasutust.

3. peatükk. Nõuded taotlejale, partnerile ja taotlusele

Eelnõu §-s 13 sätestatakse nõuded taotlejale ja partnerile. Taotleja ja partner peavad vastama ühendmääruse § 3 lõike 2 punktidele 1-7 ja projektis kavandatud tegevus peab vastama taotleja põhikirjas või seaduses sätestatud eesmärkidele.

Meetme tegevused on suunatud kahaneva rahvaarvuga kohaliku omavalitsuse üksuste avalike teenuste arendamise projektide käivitamiseks ja koostöö edendamiseks mõjusate tegevuste elluviimiseks. Üldjuhul on väikseimaks projekti tegevuste kavandamise ja elluviimise tasandiks

ühe kohaliku omavalitsuse üksuse territoorium, mille ulatuses on vajalik teenuse vajadus ning pakkumise pikaajaline korraldus läbi kaaluda enne investeerimisotsuse tegemist.
Kohaliku omavalitsuse üksust, mille rahvaarvu kasv viimase viie aasta keskmine on alla kümme protsendi, loetakse § 1 lõike 1 punkti 1 tähenduses kahaneva rahvaarvuga kohaliku omavalitsuse üksuseks.
Taotleja võib projekti kaasata partnereid, kelleks lisaks lõikes 1 nimetatutele võib olla ka:
1) äriühing;
2) avalik-õiguslik ülikool;
3) Harju või Tartu maakonda kuuluv kasvava rahvaarvuga kohaliku omavalitsuse üksus,
välja arvatud omavalitsusüksus, kelle haldusterritooriumi kuulub maakonna arengstrateegia järgi tervikuna Tallinna või Tartu linnapiirkonda, kui projekt aitab lahendada sama maakonna kahaneva rahvaarvuga kohaliku omavalitsuse üksuse rahvaarvu vähenemise ja vananemisega seotud probleeme.
Kahaneva rahvaarvuga kohaliku omavalitsuse üksusena käsitatakse määruses kohaliku omavalitsuse üksust, mille rahvaarv on viimasel viiel aastal vähenenud või kasvanud alla kümne protsendi. Alla kümne protsendi kasvuga kohalike omavalitsuste puhul on kasv vähene ning tegemist on reeglina keskuslinnast kaugemate kohalike omavalitsustega, seetõttu esineb seal ka rohkem omavalitsuse sisest ebaühtlast arengut ja nende sees on kahanevad piirkonnad.

Kohaliku omavalitsuse üksust, mille rahvaarvu kasv viimase viie aasta keskmine on kümme protsenti või rohkem, loetakse lõike 3 punkti 3 tähenduses kasvava rahvaarvuga kohaliku omavalitsuse üksuseks. Harju maakonna kasvava rahvaarvuga kohalikud omavalitsuse üksused on Harku, Jõelähtme, Kiili, Rae, Saku, Saue, Viimsi vald. Tartu maakonna kasvava rahvaarvuga kohalikud omavalitsuse üksused on Kambja, Luunja, Tartu vald.

Lõike 3 kohaselt võib taotleja kaasata projekti partnereid, kelleks lisaks lõikes 1 nimetatutele võib olla ka:
1) äriühing;
2) avalik-õiguslik ülikool;
3) Harju või Tartu maakonda kuuluv kasvava rahvaarvuga kohaliku omavalitsuse üksus,
välja arvatud omavalitsusüksus, kelle haldusterritooriumi kuulub maakonna arengstrateegia järgi tervikuna Tallinna või Tartu linnapiirkonda, kui projekt aitab lahendada sama maakonna kahaneva rahvaarvuga kohaliku omavalitsuse üksuse rahvaarvu vähenemise ja vananemisega seotud probleeme.
Partneritena on oodatud projekti tegevustes rahaliste vahenditega osalema ka äriühingud. Omavalitsustel on võimalik osaleda projektis partnerina, keskendudes eelkõige neile projekti tegevustele, mis viiakse läbi nende omavalitsuse territooriumil.
Taotleja ja partner(id) peavad ühiselt olema suutelised tasuma omafinantseeringu täies mahus, lisaks võimaliku projekti kallinemise korral tasuma täiendava omafinantseeringu.

Pärnu ja Ida-Viru linnad- Narva, Kohtla-Järve, Jõhvi, Sillamäe on investeeringute mõttes abikõlblikud piirkonnad. On oluline Pärnu ja Ida-Viru maakondi käsitleda ühtse funktsionaalse piirkonnana avalike teenuste arendamise mõistes, kus elanikkond kahanev ja vananeb ning piirkond vajab avalike teenuste kaasajastamise tuge. Linna- ja maapiirkondade väljakutsed elanikkonna vähenemise ja rahvastikumuutuste osas on neis ühised ning teenuste pakkumist on võimalik ümberkorraldada linna- ja maapiirkondade koostöös. Osade tegevuste puhul on määruses Ida-Viru linnad- Narva, Kohtla-Järve, Jõhvi, Sillamäe sihtpiirkonnana välistatud, näit. avaliku linnaruumi tegevused, mida toetatakse erieesmärgi 1 meetmega „Suuremate linnapiirkondade arendamine“. Tegevuste dubleerimine erieesmärgi 1 ja 2 meetmete tegevustes ei ole lubatud.

Linnapiirkonnana käsitletakse meetmes linnalist ja väikelinnalist asustuspiirkonda vastavalt Statistikaameti „Linnalise, väikelinnaliste ja maalise asustuspiirkonna tüübi ja klastrite määramise metoodikale“[5].
Meetme sihtpiirkonna määratlus on § 1 lõikes 3 kirjeldatud - meetme sihtpiirkond on kogu Eesti territoorium, välja arvatud maakonna Tallinna ja Tartu linnapiirkonnad.

Eelnõu §-s 14 sätestatakse taotleja kohustused ühendmääruse § 2 lõikes 3 ja teavitamisnõuded vastavalt teavitamise määrusele.
Kui taotleja on piirkondlikust vee-ettevõtjast, peab toetuse investeeringuga loodud vara üle võtnud omandisse hiljemalt projekti lõpptähtajaks.
Lisaks taotleja teavitamise kohustustele koostab rakendusasutus sekkumise, kui strateegilise tegevuse, kommunikatsiooni plaani elanikkonna teavitamiseks.

Eelnõu §-s 15 sätestatakse nõuded taotlusele, mis tulenevad ühendmäärusest. Samuti loetletakse vajalikud kinnitused, andmed ja dokumendid, mis peavad taotluses sisalduma. Taotlus peab sisaldama kõiki vajalikke andmeid taotluse nõuetele vastavuse kontrollimiseks ning taotluse hindamiseks valikukriteeriumite alusel. Taotluse sisustamine selliselt, et see rõhutaks olulist ja võimaldaks taotluse hindamist valikumetoodika alusel, on taotleja ülesanne. Üldjuhul on meetmes tegemist avalike teenuste kaasajastamise projektidega ja osaliselt ka koostööprojektidega, seetõttu on olulisel kohal partneri ja kasu saava organisatsiooni kohta esitatav info. Igasse projekti kaasataval organisatsioonil peab olema projekti elluviimisel selge roll ja ülesanne.
Taotlus peab tekitama veendumuse, et projekt on tõenduspõhine. Selleks tuleks taotlusele lisada viited asjakohastele allikatele (maakonna arengustrateegia taustaanalüüs, uuringuraport, liikuvusuuring, teostatavus-tasuvusanalüüs vms) või kirjeldada taotluses teostatavust ja tasuvust, lisandväärtuse tekkimist, projekti sotsiaalmajanduslikku tasuvust, sealhulgas projekti peamisi sihtgruppe ja kasusaajad (kus asjakohane seal ka soo, vanuserühma ja erivajaduse järgi), kirjeldada, kas projekt on efektiivselt teostatav ja kas projekt on majanduslikult jätkusuutlik.
Peab olema arusaadav, mis on projekti esitamise ajendiks, kas teenuse korraldamises on olulised lüngad, kas teenust korraldatakse ümber rahvastiku muudatustele vastavaks, kas teenust korraldatakse ümber nutikamaks-säästlikumaks. Oluline on, et tuleks välja probleem, sellest tulenevad võimlaused lahendusteks ning projekti valitud lahenduse parim sobivus.
Rakendusüksus peab olema veendunud, et on välja arvutanud uute hoonete ülalpidamiskulud ja läbi mõelnud nende katmise. Uute ja suuremamahuliste objektide puhul tuleks toetuse taotlemisel paluda esitada pikaajaliste ülalpidamisekulude arvutused, sh remondifond. Sellega tagatakse, et taotleja on läbi mõelnud hoonete või rajatiste ülalpidamise ning oskab arvestada lisanduvate kuludega eelarves ja tuleviku kulude prognoosides. Uue teenuse lisandumisel tuleb läbi mõelda ka teenusepakkumisega seotud muud kulud ning ressursside tagatus (eelkõige pakutavate teenuste sisu ja personaliga seotud teemad).

Lõikes 1 punktis 14 sätestatakse nõue, et taotluses nimetatud arenduste ja investeeringu tulemusena valmiv objekt peab olema ligipääsetav ja kasutatav kõigile kasutajarühmadele parimal võimalikul viisil vastavalt universaaldisaini põhimõtetele.
Universaalne disain tähendab, et investeeringu tulemusena valmiv objekt peab ilma ümberkorraldusteta olema kasutatav kõikidele kasutajagruppidele. Täpsemat teavet ja vajadusel konsultatsiooni universaalse disaini küsimuste osas saab võrdõiguslikkuse

[5] Leitav: https://www.stat.ee/sites/default/files/2022-05/Asustuspiirkond_1.pdf

kompetentsikeskusest[6]. Abikõlblik on ettevalmistav kulu on ka ligipääsetavuse ekspertiisi tellimine ehitusprojektile, mis võimaldab taotlejal jõuda sobivaimate ehituslike lahendusteni.

Lõikes 1 punktis 16 taristuinvesteeringu ja keskkonda vahetult mõjutava projekti korral sätestatakse nõue, et on vaja koostada olulise kahju ärahoidmise põhimõttele vastavuse hindamise aruanne keskkonnaalase hariduse või töökogemusega isiku poolt, mis põhineb EK teatisel.
Muudel juhtudel piisab kinnitusest, et toetatav tegevus on kooskõlas „ei kahjusta oluliselt" põhimõttega. Keskkonna seisundit mõjutada võivate investeeringute korral on vajalik rahastajal veenduda, et oluline kahju on välditud või leevendusmeetmetega minimeeritud.

Punktis 17 sätestatakse nõue, et projekti toetuse kaasabil rajatava taristu puhul, mille tulemusena valmiv taristu eeldatav kestus on vähemalt viis aastat, peab olema tagatud taristuinvesteeringute kliimakindlus. Sellisel juhul peab taotlusele lisama kliimakindluse tagamise hinnangu, mis on koostatud süsiniku jalajälje või kasvuhoonegaaside heite ja kliimamuutuste mõju hindamise kogemusega eksperdi poolt lähtuvalt EK teatisest.

Taristu näiteks on hooned, võrgutaristu (nt elektrivõrgud, veetaristu- ja reoveepuhastid), teed, tööstustaristu, looduspõhine taristu (haljasalad, äravoolusüsteemid). Täpsem loetelu on toodud Euroopa Komisjoni teatises 2021/C 373/01 „Taristu kliimakindluse tagamise tehnilised suunised aastateks 2021-2027". Taristuprojektid, mille puhul on vajalik kliimakindluse tagamine, hõlmavad uue taristu rajamist või olemasoleva taristu terviklikku uuendamist või laiendamist. Taristuprojektide puhul on vaja arvestada energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega, mis tähendab, et taristuprojektidel on oluline suurendada energiatõhusust, et seeläbi kokku hoida energiakulult ning toetada kliima- ja keskkonnaeesmärkide saavutamist.

Punktis 18 sätestatakse tingimus projekti toetuse kaasabil rajatud või rekonstrueeritud hoonete energiatõhususele. Kui projektiga tehakse Majandus- ja taristuministri 30. aprilli 2015. a määrus nr 36 Lisa 4 „Nõuded energiamärgise andmisele ja energiamärgisele" sisalduvaid energiatõhustöid suuremas rahalises mahus kui 50% abikõlblikest kuludest või kui teostatakse oluline rekonstrueerimine ja ehitamine, peab projekti tulemusena hoonete energiatõhusarv vastama ettevõtlus- ja infotehnoloogiaministri 11. detsembri 2018. a määruses nr 63 „Hoone energiatõhususe miinimumnõuded" sätestatud hoone tüübile kohalduvatele energiatõhususe miinimumnõuetele.
Projekti toetusega rajatud või rekonstrueeritud hoone puhul, mille käigus tehakse energiatõhustöid investeeringuid välispiiretesse ja tehnosüsteemidesse ja mis on osa projekti abikõlblikest kuludest, kehtib sama printsiip, mis rajatud ja rekonstrueeritud hoonetele, peavad olema tagatud vähemalt energiatõhususe miinimumnõuded;
Punkt 18 ei kehti projektidele, mis on seotud hoonega millele energiatõhususe miinimumnõuded ei kohaldu. Nendeks on:

- üld- või detailplaneeringu alusel miljööväärtuslikule alale jäävad või väärtusliku üksikobjektina;
- määratletud hooned või hooned, mis on tunnistatud mälestisteks, asuvad muinsuskaitsealal või kuuluvad UNESCO maailmapärandi nimekirja ning mille olemust või välisilmet muudaks energiatõhususe miinimumnõuete täitmine oluliselt;
- peamiselt kultusekohtadena või religioosseteks tegevusteks kasutatavad hooned;
- ajutised, kuni kaheaastase kasutuseaga hooned;

[6] Leitav: http://kompetentsikeskus.sm.ee

- tööstusalad ja töökojad ning väikese energiavajadusega eluruumideta põllumajandushooned;
- elamud, mida kasutatakse elamiseks vähem kui neli kuud aastas;
- hooned, mille suletud netopind on kuni 50 m².

Ehitusseadustikus on defineeritud hoone energiatõhusus, mis on hoone tüüpilise kasutusega seotud energianõudluse rahuldamiseks vajalik arvutuslik või mõõdetud energia hulk, mis hõlmab muu hulgas kütmiseks, jahutuseks, ventilatsiooniks, vee soojendamiseks ja valgustuseks tarbitavat energiat.

Vastavalt ehitusseadustikule on energiatõhususe miinimumnõuded on olemasolevate või ehitatavate hoonete summaarse energiatarbimise piirmäärad, mis lähtuvad hoone kasutamise otstarbest ja arvestavad tehnilisi näitajaid, hoone energiatõhusust oluliselt mõjutavatele tehnosüsteemidele esitatavaid nõudeid või tingimusi taastuvenergia kasutuselevõtuks. Energiatõhususe miinimumnõuded võivad hõlmata ka nõudeid hoone teistele tehnosüsteemidele, kui süsteemide talitluse tõttu suureneb hoone energiavajadus olulisel määral.

Vastavalt ehitusseadustikule oluline rekonstrueerimine on ehitamine, mille puhul on hoone piirdekonstruktsioonide muutmisega ning kande- ja jäigastavate konstruktsioonide muutmise ja asendamisega või välispiirete ja tehnosüsteemide või nende osade muutmisega või tehnosüsteemi tervikliku asendamisega seotud kulud suuremad kui üks neljandik rekonstrueeritava hoonega samaväärse hoone keskmisest ehitusmaksumusest.
Projektidele puhul, mis sisaldavad nii investeeringuid kui muid „pehmeid“ tegevusi on oluline, et investeeringud moodustaks muude tegevustega sisulise terviku ning kõik projekti tegevused oleksid üksteist toetavad. Nõudele vastavaks ei peeta projekte, kus investeeringud oleks elluviidavad ja soovitud tulemus saavutaks ka ilma muude projekti tegevusteta või vastupidi.

Punktis 20 sätestatakse, et komisjoni 2011. aasta otsuse artikkel 4 alusel antakse üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise õigus ettevõtjale ülesande andmise aktiga. Kuna meetmes nähakse ette abi andmine komisjoni 20.12.2011 otsuse alusel ning viimase järgi antakse üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise õigus ettevõtjale ülesande andmise aktiga, siis tuleks toetuse andmisel kontrollida, kas toetuse saaja osutab üldist majandushuvi pakkuvat teenust.

4. peatükk. Toetuse taotlemine

Eelnõu §-s 16 sätestatakse taotlusvooru avamise kord ja eelarve jaotus.
Valdkonna eest vastutav minister kinnitab taotlusvooru tähtaja, mille jooksul on võimalik taotlusi esitada ning eelarve maakondade lõikes. Sihtrühma teavitamine taotlusvooru kuupäevadest ja eelarvest on rakendusüksuse ülesanne.
Meetme elluviimiseks on plaanis korraldada üks taotlusvoor. Juhul, kui toetuse eelarve jääb osaliselt kasutamata, kas vabaneb vahendeid katkestatud projektidest või projektide odavnemise tõttu või on võimalus kasutada täiendavaid vahendeid, võib vahendid liita ühtseks üle-eestilisteks vahenditeks, mis jaotatakse üle-eestilises avatud taotlusvoorus, mille korraldamise tingimused täpsustatakse määruse muudatusega.

5. peatükk. Taotluse esitamine ja menetlemine

Käesolevas jaos kirjeldatakse taotluse menetlemise nõudeid, sh taotluse rahuldamist ja rahuldamata jätmist.

Eelnõu §-s 17 sätestatakse taotluse esitamise ja menetlemise kord.
Toetuse taotlus esitatakse e-toetuse keskkonna kaudu ja taotlus peab vastama taotlusele määruses sätestatud tingimustele. Taotlused peab olema esitatud esindusõigusliku isiku poolt tähtaja jooksul, mille kehtestab valdkonna eest vastutav minister oma käskkirjas.
Kui taotlus ei ole esitatud tähtaegselt, jäetakse taotlus läbi vaatamata, mis tähendab, et taotlust ei võeta sellisel juhul taotluse nõuetele vastavuse kontrolli. Läbi vaatamata jätmisest teavitatakse taotlejat, lisades tähtaja ületamise asjaolude kirjelduse ja viite läbi vaatamata jätmise õiguslikule alusele.
Juhul, kui e-toetuse keskkonna tehnilise vea tõttu ei ole võimalik taotlust tähtpäevaks esitada, loetakse taotlus siiski tähtpäevaliselt esitatuks, kui see on esitatud tehnilise vea likvideerimise järgsel tööpäeval. Taotlejatele antakse esimesel võimalusel rakendusüksuse veebilehel teada, et e-toetuse keskkond toimib jälle.
Taotluse menetlemine koosneb taotluse, taotleja ja partneri nõuetele vastavuse kontrollist, taotluse riigiabi analüüsist, hindamisest maakondlike hindamiskomisjonide poolt, ja taotluse rahuldamise, osalise rahuldamise, kõrvaltingimustega rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse tegemisest.
Rakendusüksus kontrollib taotleja, partneri ja taotluse nõuetele üldjuhul 52 tööpäeva, kui ei esine taotluse läbi vaatamata jätmise alust. Kui vastavuse kontrollimisel selgub, et taotluses esitatud teave ei ole siiski piisav või mõni nõue ei ole täidetud, antakse tavapäraselt haldusmenetluse seaduse tähenduses taotlejale võimalus puuduse kõrvaldamiseks, sh lisateabe esitamiseks ja määratakse selleks tähtaeg. Rakendusüksusel on määrusest tulenevalt õiguse menetlemise aega põhjendatud juhtudel pikendada 10 tööpäeva.
Kui taotleja kõrvaldab puuduse ettenähtud tähtaja jooksul, loetakse nõue täidetuks. Kui puuduste kõrvaldamise raames esitatud lisateave ei anna ikkagi alust lugeda nõuet täidetuks, tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus.
Samuti võib taotluse menetleja (rakendusüksus, hindamisse kaasatud eksperdid, hindamiskomisjon või rakendusasutus) teha ettepaneku täiendada või muuta taotluses kajastatut või projektiga seonduvat. Ettepanek taotluses rakendusüksuse poolt nimetatud asjaolude muutmiseks ja/või lisateabe esitamiseks võidakse teha, kui taotluses kajastatud tegevused, eeldatavad kulud, väljamakse eeldused, eelarve või taotletav toetuse summa ei ole põhjendatud või muul põhjendatud juhul. Näiteks juhul, kui projekti tegevused on liiga toreduslikud või need pole taotletavas mahus sobivad, vajalikud või piisavalt tõhusad ning kui taotluses nimetatud asjaolu muutmise tulemusel on projekti mõju põhjendatum. Seda sõltumata sellest, kas projekti toetatakse tegelike kulude põhiselt või lihtsustatud kulude alusel. Kui taotleja ei ole nõus projekti tegevusi või nende ulatust, eelarvet või taotletava toetuse summat muutma ja kokkulepet ei saavutata, jäetakse taotlus rahuldamata või võimalusel tehakse taotluse osalise rahuldamise otsus, sh arvestades ka projekti hindamise tulemust. Kui taotleja muudab taotlust vastavalt ettepanekule ja esitab nõutud teabe või dokumendid, jätkatakse taotluse menetlemisega ning kui projekt osutub valikukriteeriumide kohaldamise tulemusel toetatavaks, tehakse taotluse rahuldamise otsus.

Eelnõu §-s 18 sätestatakse et rakendusüksus tunnistab taotleja, partneri ja taotluse nõuetele vastavaks, kui need vastavad määruse nõuetele. Nõuetele vastavuse kontrolli teostamise võimaldamiseks peab taotleja järgima talle § 14 lõikega 1 pandud kohustusi.
Lisaks määruses nimetatud nõuete peavad taotleja ja partner vastama ühendmääruse nõuetele, mille alusel tuvastatakse sisuliselt, kas taotlejal on olemas ühissätete määruses nõutud projekti

elluviimiseks vajalik haldus-, finants- ja toimimissuutlikkus taotluses kirjeldatud tegevuste tegemiseks ja projekti tulemuste saavutamiseks.
Ühendmääruse § 3 lg 2 p1 alusel ei anta projektile toetust, kui taotlejal või partneril on varasema projekti raames finantskorrektsiooni otsuse kohaselt tagasimaksmisele kuuluv toetus tagasi maksmata. Silmas peetakse sellist olukorda, kus toetuse tagasimaksmiseks ettenähtud tähtaeg on möödunud, sealhulgas ajatamisgraafiku alusel, kuid toetust ei ole ettenähtud mahus tähtaja jooksul tagasi makstud. Nõude mõte ei ole kohustada tagasimaksmisele kuuluvat toetust tagasi maksma enne tagasimakse tähtaega, vaid sellega ajendatakse tagasimaksmisele kuuluvat toetust maksma tagasi tähtaegselt. Punktis 2 nimetatud kehtiva karistuse puudumise nõude kontrollimiseks tehakse järelepärimine karistusregistrisse. Isik loetakse karistatuks või tal on kehtiv karistus kuni karistusregistri seaduse alusel karistusandmete kustutamiseni ja arhiivi kandmiseni. Punktis 3 nimetatud majandustegevuse nõue tuleb kehtestada juhul, kui toetatakse ettevõtjat. Nõue on seotud toetuse saaja haldus- ja toimimissuutlikkuse nõudega, mis on hõlmatud vastavas valdkonnas tegutsemise lubadega ehk taotlejal peab olema täidetud majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse tähenduses tulenevad nõuded ettevõtlusega tegelemisel. Nõude täitmist kontrollitakse majandustegevuse registrist. Punkti 4 kohaselt ei või taotlejal ja partneril olla maksu- või maksevõlg riigile koos intressiga suurem kui 100 eurot või peab see olema ajatatud. Nõude eesmärgiks on toetada isikuid, kellel ei ole sellist võlgnevust riigi ees. Maksu- ja maksevõlgnevusi saab kontrollida e-maksuameti/e-tolli kodulehelt[7]. Punkti 5 kohaselt ei anta toetust isikule, kes on pankrotis, likvideerimisel või sundlõpetamisel, millisel juhul eeldatakse, et tal puudub projekti elluviimiseks vajalik toimimis- ja finantssuutlikkus. Infot pankroti, likvideerimise ja sundlõpetamise menetluse kohta saab äriregistrist ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrist, samuti väljaandest Ametlikud Teadaanded. Punkti 6 kohaselt ei anta toetust isikule, kes on raskustes ettevõtja, kui selline keeld tuleneb EL õigusaktist. Näiteks kui toetust antakse riigiabina grupierandi määruse alusel , millisel juhul on toetuse andmine keelatud. Samuti võib täiendav piirang tulla fondi või ühissätete määrusest. Raskustes oleva ettevõtja mõistet selgitab Komisjoni teatise nr 2004/C 244/02 „Ühenduse suunised raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta“ (ELT C 244 , 01/10/2004 Lk 0002–0017) punkt 2.1. Kui taotleja või partner on riigiasutus või põhiseaduslik institutsioon, siis finantseerimisvõimekust eeldatakse ilma täiendavate tingimusteta, sest iga riigiasutuse kohustus on tagada kulude kate riigieelarve seaduse kohaselt. Punkti 7 kohaselt peab taotlejal ja partneril olema projekti elluviimiseks ja haldamiseks vajalik kvalifikatsioon, kogemus, õiguslik, organisatsiooniline või tehniline eeldus. Selline eeldus võib tuleneda toetatavast eesmärgist või tuleneda mõnest projekti elluviimisega seotud seadusest, mistõttu sihistatakse toetus teatud juriidilises vormis tegutsevatele juriidilistele isikutele, tegevuste valdkonnale või piirkonnale. Arvestades toetatavat valdkonda ja taotlejate sihtgruppi, tuleb TAT määruses seada nõuded taotleja organisatsioonile - näiteks projektijuhi kvalifikatsioonile ja kogemusele, selleks, et veenduda toetuse saaja haldus- ja toimimissuutlikkuses toetatava projekti edukaks elluviimiseks.
Rakendusüksus tunnistab taotluse nõuetele vastavaks juhul, kui on täidetud kõik taotlusele sätestatud nõuded. Selgitused vastavas paragrahvis.

Eelnõu §-s 19 sätestatakse hindamiskomisjoni moodustamise alused. Rakendusüksus moodustab hindamiskomisjoni igas maakonnas ja kooskõlastab selle rakendusasutusega. Hindamiskomisjoni koosseis peab olema 5 kuni 7 liikmeline, mille koosseisu peab kuuluma vähemalt 2 ettevõtjate organisatsiooni esindajat või tunnustatud ettevõtja juhtorgani liiget.

Tunnustatud ettevõtjana käsitatakse piirkonnas hea avaliku mainega olulist tööandjat, mis ei ole riigi ega kohaliku omavalitsuse valitseva mõju all, on tegutsenud piirkonnas vähemalt kolm

[7] Leitav: http://apps.emta.ee/e-service/doc/i0301.xsql

aastat. Ettevõtjate organisatsioonina käsitatakse erasektori algatusel ja eestvedamisel moodustatud katusorganisatsiooni, näiteks maakondlikku ettevõtjate ühendust, ettevõtlusklastrit või mõne üleriigilise esindusorganisatsiooni piirkondlikku esindust. Ettevõtjate organisatsiooniks ei loeta riigi ega kohaliku omavalitsuse valitseva mõju all olevaid organisatsioone.

Maakondliku komisjoni koosseisust kuni 50% võivad moodustada sama maakonna linna- või vallavolikogu liikmed, linna- või vallavalitsuse liikmed ning linna- või vallavalitsuse ametnikud ja töötajad.

Hindamiskomisjoni liige:
1) peab vastama ÜSS2021_2027 § 11 lõikes 2 sätestatud nõuetele;
2) peab deklareerima erapooletust ja sõltumatust hinnatavatest projektidest et ta ei ole seotud isik menetletava taotlusega, menetlusosaline või tema esindaja või sugulane ning isikliku seotuse esinemise korral ennast hindamisest taandama;
3) peab tagama hindamiskomisjoni liikmeks oleku ajal ja pärast liikmeks oleku aja lõppemist tähtajatult talle hindamiskomisjoni töö käigus teatavaks saanud informatsiooni konfidentsiaalsuse;
4) tunnustatud ettevõtja või ettevõtjate organisatsiooni esindaja ei tohi olla taotleja või partneri omavalitsuse volikogu liige, ametnik ega töötaja ja mitte ka taotleja või partneri omavalitsuse valitseva mõju all oleva organisatsiooni esindaja.

Sõltuv üksus on defineeritud raamatupidamise seaduses, kui kohaliku omavalitsuse üksuse otsese või kaudse valitseva mõju all olev üksus, kes on saanud kohaliku omavalitsuse üksuselt, riigilt, muult avalikõiguslikult juriidiliselt isikult või eelnimetatud isikute valitseva mõju all olevatelt üksustelt üle poole tuludest või kes on saanud toetust ja renditulu kohaliku omavalitsuse üksustelt ja nende valitseva mõju all olevatelt üksustelt rohkem kui 10 protsenti vastava aasta põhitegevuse tuludest. Ehk sõltuvad üksused on kohaliku omavalitsuse üksuse otsese ja kaudse valitseva mõju all olevad äriühingud, sihtasutused ja mittetulundusühingud (vastavalt raamatupidamise seaduse §-le 27).
Valitsev mõju võib muu hulgas tuleneda sellest, et omavalitsusüksusel on suurem kui 50 protsendiline osalus konsolideeritava üksuse hääleõiguses või omavalitsusüksusel on seadusest või lepingust tulenev otsene või kaudne õigus asutajaõigusi teostades või üldkoosoleku otsusega nimetada või tagasi kutsuda enamikku tegevjuhtkonnast või kõrgema juhtorgani liikmetest.

Hindamiskomisjoni liikmed peavad deklareerima oma erapooletust ja sõltumatust hinnatavatest projektidest, taotlejatest ja partneritest ning vastama ÜSS2021_2027 § 11 lõikes 2 sätestatud nõuetele, mis sätestab, et taotluse menetleja ja taotluse suhtes otsuse tegija ei või olla isik, kes on jõustunud kohtuotsuse alusel süüdi mõistetud ametialases süüteos või karistusseadustiku § 209–212, 217^2 või 280 alusel ning kelle karistusandmeid ei ole karistusregistri seaduse alusel kustutatud ja arhiivi kantud. Karistusseadustiku § 209- 212 217^2 või 280 käsitlevad kelmust, hankekelmust Euroopa Liidu finantshuve kahjustades, sooduskelmust, investeerimiskelmust, kindlustuskelmust, usalduse kuritarvitamist ja valeandmete edastamist.
Eelnevaga määratletakse nõuded taotluste menetlejatele. Erapooletuse nõue rakendub kõikidele rakendusasutuste ja rakendusüksuste teenistujatele, töötajatele ja käsunduslepingu alusel töö tegijatele, kes osalevad taotluse nõuetele vastavuse ja hindamise protsessis, sõltumata töösuhte vormist, sest nad osalevad haldusakti andmise menetluses ja rakendusüksus tegutseb, sealhulgas eraõiguslikus vormis, toetuse andmise menetluses haldusorganina.

Taotluse menetleja tuleb taandada HMS § 10 alusel. Ametnik peab oma teenistusülesandeid täitma erapooletult vastavalt avaliku teenistuse seaduse § 51 lõikele 2.
Erapooletus ja isiku seotuse puudumine ei ole tagatud ka siis, kui taotleja ja taotluse menetleja on seotud isikud korruptsioonivastase seaduse § 7 tähenduses.

Seotud isik korruptsioonivastase seaduse tähenduses on:
1) ametiisiku abikaasa, vanavanem, ametiisiku või tema abikaasa vanem ning ametiisiku vanema alaneja sugulane, sealhulgas ametiisiku laps ja lapselaps. Vanemaks loetakse käesoleva seaduse tähenduses ka lapsendaja, vanema abikaasa ja kasuvanem ning alanejaks sugulaseks ka lapsendatu ja abikaasa laps;
2) juriidiline isik, milles vähemalt 1/10 osalusest või osaluse omandamise õigusest kuulub ametiisikule endale või temaga seotud isikule;
3) juriidiline isik, mille juhtimis- või kontrollorgani liige tulumaksuseaduse tähenduses on ametiisik ise või käesoleva lõike punktis 1 või 4 nimetatud isik;
4) isik, keda seob ametiisikuga ühine majapidamine, samuti muu isik, kelle seisund või tegevus ametiisikut väljaspool ametiseisundit oluliselt ja vahetult mõjutab või keda ametiisiku seisund või tegevus väljaspool ametiseisundit oluliselt ja vahetult mõjutab või kes väljaspool ametiseisundit allub ametiisiku korraldustele või tegutseb ametiisiku huvides või arvel.

Juriidilist isikut ei loeta seotud isikuks juhul, kui ametiisiku ja juriidilise isiku seos tuleneb eranditult ametiisiku ametikohustusest. Riigi, kohaliku omavalitsuse üksuse või avalik-õigusliku juriidilise isiku esindamise pädevust juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorganis loetakse ametikohustuseks käesoleva seaduse tähenduses.

Rakendusüksus pöördub kirja teel MARO poole ettepanekuga nimetada liikmed maakondlikku hindamiskomisjoni.
MARO peab korraldama ausalt ja läbipaistvalt hindamiskomisjoni liikmete valimise ja teavitavad rakendusüksust kirja teel nõutud tähtajaks.
MARO vastuskiri peab sisaldama hindamiskomisjoni liikmete nimesid ja muud määrusega sätestatud informatsiooni.

Eelnõu §-s 20 sätestatakse projektide hindamise põhimõtted ja valikukriteeriumid ja nende osakaalud. Detailsema valikumetoodika koostab rakendusüksus ja kooskõlastab selle enne kinnitamist rakendusasutusega.
Esimese hindamiskriteeriumiga hinnatakse kuivõrd projekt vastab meetme eesmärgile (kuivõrd aitab projekt kaasa meetme eesmärkide ja maakonna arengustrateegiate eesmärkide täitmisele, väljundite ja tulemuste saavutamisele) muuhulgas arvestatakse asjakohastes projektides Uue Euroopa Bauhausi väärtuste arvesse võtmist.
Euroopa Bauhausi liikumine tõstab esile elukeskkonna kvaliteedipõhimõtete tervikkäsitlus, mis tugineb Davosi 2018. aasta deklaratsioonile. Terviklik elukeskkonna kvaliteedipõhimõtete käsitlus aitab ühtlustada arusaamist heast ruumiloomest ja seda mõjutavatest teguritest. Elukeskkond ei peaks toimima hästi mitte ainult funktsionaalses, ökoloogilises või majanduslikus plaanis, vaid vastama ka inimeste sotsiaalsetele, kultuurilistele ja psühholoogilistele vajadustele. Sellist terviklikku lähenemist toetabki rahvusvaheliselt tunnustatud Davosi ehituskultuuri (saksa keeles Baukultur) kvaliteedisüsteem[8].

Teise hindamiskriteeriumiga hinnatakse projekti sisulist põhjendatust sealhulgas hinnatakse, kas projekti eesmärgipüstitus on põhjendatud, kas on olemas probleem, kitsakoht või kasutamata arenguvõimalus ning kas projektis ettenähtud tegevused võimaldavad parimal moel

[8] Leitav: https://davosdeclaration2018.ch/en/dd;nav/index/davos-declaration

saavutada planeeritud tulemusi ja väljundeid, kas tegevuste ajakava on realistlik, arvestades mh tegevuste omavahelisi seoseid ja kas projekti tulemusi saab praktikas rakendada.

Kolmanda hindamiskriteeriumiga hinnatakse projekti kulutõhusust, hinnatakse kas projekti eesmärkide ja tegevuste vastavust toetuse mahule ehk seda, kas ettenähtud tegevused ja lahendused on piisavalt kulutõhus viis planeeritud tulemuste saavutamiseks. Samuti hinnatakse planeeritud eelarve realistlikkust ja mõistlikkust, see tähendab, kas planeeritud kulud on vajalikud ja mõistlikud ning on olemas taotleja võimekus täiendavate püsikulude rahastamiseks.

Neljanda hindamiskriteeriumiga hinnatakse taotleja ja partneri suutlikkust projekti ellu viia, kas on olemas omafinantseering, pädev meeskond, optimaalne projektiplaan, plaanile vastav tegevuskava ja vastav eelarve planeeritud.
Kriteeriumi rakendamisel kontrollitakse, kas toetuse taotlejal/saajal (ja partneritel kokku) on kvalifikatsioon, kogemus, jätkusuutlikkus, õiguslik, organisatsioonilised või tehnilised eeldused projekti elluviimiseks kavandatud viisil.

Viienda hindamiskriteeriumiga hinnatakse, kuidas lisaks projekti vahetutele eesmärkidele võetakse arvesse ja aidatakse kaasa Eesti pikaajalise arengustrateegia aluspõhimõtete ja sihtidega seotud horisontaalsete põhimõtete nagu võrdsed võimalused, ligipääsetavus, keskkond ja kliima eesmärkide saavutamisele ning panustatakse seeläbi vastavasse strateegia „Eesti 2035“ näitajasse. Hinnatakse ligipääsu tagamist erivajadustega inimestele, mis hõlmab nelja peamise puude (liikumispuue, kuulmispuue, nägemispuue, intellektipuue), elukaareülese (laps, täiskasvanu lapsevankriga, eakas) ning ajalise iseloomuga erivajaduse (püsiv, ajutine) liikuvuse ja juurdepääsetavuse põhimõtetega arvestamist. Samuti hinnatakse eri ühiskonnagruppide (naised, mehed, eri vanuses, eri emakeelega, puudega) võrdsete võimaluste tagamiseks kavandatud tegevusi - kas projekti tegevuste planeerimisel, kus see on asjakohane, on analüüsitud ja arvestatud erinevatesse ühiskonnagruppidesse kuuluvate inimeste erineva olukorra ja vajadustega.

Projekte hinnatakse skaalal 0-4 ja hinne loetakse positiivseks kui koondhinne on vähemalt 2,75. Juhul kui valikukriteeriumite „projekti mõju meetme eesmärgi saavutamisele“ või “projekti põhjendatus“ alusel antud hinne on 2,0 või madalam, loetakse hinnang taotlusele negatiivseks ja siis taotluse hindamine lõpetatakse.
Täiendavad 0,3 boonuspunkti antakse juhul kui projekt viiakse ellu integreeritud koostööprojektina, mis tähendab, et kas a) see hõlmab erinevaid sektoreid (näit sotsiaal, majandus, keskkond), või b) see hõlmab erinevaid haldusterritooriume (nt: omavalitsused), või c) projekt integreerib mitut tüüpi sidusrühmi (riigiasutused, erasektori osalejad, valitsusvälised organisatsioon. Kui integreeritud koostööprojekt viiakse ellu erinevates maakondades, antakse sellele positiivse hinnangu korral boonuspunktid kõigis maakondades.
Positiivse hinnangu saanud projektide koondhindele lisatakse saadud boonuspunktid ja seejärel järjestatakse kaalutud keskmise alusel maakonna pingeritta. Kui mitme projekti tulemuste koondsumma on võrdne, eelistatakse projekte, mis said valikukriteeriumis „projekti mõju meetme eesmärgi saavutamisele“ kõrgema hinde.

Eelnõu §-s 21 sätestatakse taotluse rahuldamise tingimused ja kord. Taotluse rahuldamise otsused teeb rakendusüksus vastavalt ühendmääruse § 8 lõikele 1, s.t. et rahuldamise otsus tehakse juhul kui taotleja, partner ja taotlus vastavad toetuse andmise tingimuste määruses nimetatud nõuetele ja taotlus kuulub hindamistulemuste põhjal rahuldamisele.

Rakendusüksusel on õigus osaliselt rahastamise mahu sisse jääva taotluse esitajaga pidada läbirääkimisi taotletava summa ja taotluses sisalduvate tegevuste vähendamise või taotleja omafinantseeringu suurendamise üle, arvestades pingerea aluseks olevaid valikukriteeriume ja boonuspunkte.
Kui toetus antakse riigiabina või VTAna, siis viidatakse taotluse rahuldamise otsuses asjakohasele üldise grupierandi määruse artiklile.

Eelnõu §-s 22 sätestatakse taotluse rahuldamata jätmise tingimused ja kord. Rakendusüksus teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse ühendmääruse § 8 lõigetes 2 ja 3 nimetatud juhtudel, s.t. kui taotleja, partner või taotlus ei vasta kas või ühele ette nähtud nõudele, kui taotleja on esitanud valeandmeid või ei võimalda teha enda ja partneri juures kontrolli, taotlus ei ole saanud hindamisel positiivset hinnet, kui rahastamise eelarve ei võimalda taotlust rahuldada ja kui taotleja ei ole nõus taotluse osalise rahuldamise ettepanekuga. Taotluse rahuldamata jätmise otsuses esitatakse HMS-s nõutud info. Vastavalt HMSile tuleb soodustava haldusakti andmisest keeldumist kirjalikult põhjendada, märkides selles õigusliku aluse ja otsuse tegemiseks õigusliku aluse suhtes relevantsed faktilised asjaolud.
Kui taotlus jäetakse rahuldamata vastavuskontrolli etapis, siis tuleb otsuses nimetada, milline nõue ei ole täidetud ja kirjeldada, kuidas leiti, et nõue ei ole täidetud. Kui taotlus jääb rahuldamata hindamistulemuste põhjal, saab põhjendamise sisustamisel toetuda ÜSS2021_2027 §-le 12, s.t. et taotluse rahuldamata jätmise otsuses projekti koondhinnet ega hindajate antud hinnanguid täiendavalt ei põhjendata, kuna projekti hinnatakse ja valitakse avalikustatud valikukriteeriumite ja -korra kohaselt ja taotluse rahuldamata jätmise otsus põhineb koondhindel.
Eraldi ärakuulamise protseduuri taotluse rahuldamata jätmise otsuse puhul teostada ei ole vaja, kui otsus põhineb taotluses esitatud andmetele ning puuduste kõrvaldamiseks esitatud teabel ja selgitustel.

Eelnõu §-s 23 sätestatakse taotluse osalise või kõrvaltingimuste rahuldamise tingimused.
Taotluse osalise rahuldamise otsuse teeb rakendusüksus ühendmääruse § 9 lõikes 1 sätestatud juhtudel, s.t. kui taotluse täielik rahuldamine ei ole võimalik toetuse mahu tõttu või kui täielik rahuldamine ei ole põhjendatud, arvestades taotletud toetuse summat, projekti tegevusi, tulemusi või eesmärki.
Rakendusüksus võib teha ettepaneku täiendada või muuta taotluses kajastatut või projektiga seonduvat. Ettepanek taotluses rakendusüksuse nimetatud asjaolude muutmiseks võidakse teha, kui taotluses kajastatud tegevused, eeldatavad kulud, väljamakse eeldused, eelarve või taotletav toetuse summa ei ole põhjendatud või muul põhjendatud juhul. Näiteks juhul, kui projekti tegevused on liiga ülemäärased või need pole taotletavas mahus sobivad, vajalikud või piisavalt tõhusad ning kui taotluses nimetatud asjaolu muutmise tulemusel on projekti mõju põhjendatum. Projekti muutmise ettepaneku võib teha sõltumata sellest, kas projekti toetatakse tegelike kulude põhiselt või lihtsustatud kulude alusel. Kui taotleja ei ole nõus projekti tegevusi või nende ulatust, eelarvet või taotletava toetuse summat muutma ja kokkulepet ei saavutata, jäetakse taotlus rahuldamata või võimalusel tehakse taotluse osalise rahuldamise otsus. Kui taotleja muudab taotlust vastavalt ettepanekule ja esitab nõutud teabe või dokumendid, jätkatakse taotluse menetlemisega ning kui projekt osutub valikukriteeriumide kohaldamise tulemusel toetatavaks, tehakse taotluse rahuldamise otsus. Puuduse kõrvaldamise ajaks menetlustähtaja kulgemine peatub.
Taotluse kõrvaltingimustega rahuldamise otsus tehakse vastavalt ühendmääruse § 9 lõikele 2, s.t. kui on tõenäoline, et lõpliku otsuse tegemiseks vajalik eeldus saabub või täidetakse hiljemalt kõrvaltingimuses märgitud tähtaja jooksul, mis on kuni pool aastat ja kõrvaltingimuse seadmine on mõistlik.

Taotluse kõrvaltingimusega rahuldamise otsuse puhul tekib toetuse saajal õigus maksetele alles pärast seda kui tingimus on täidetud. Kõrvaltingimuseks ei seata § 9 lõikes 4 nimetatud ettevalmistavate tegevuste teostamist ning ehitustööde lepingu teostamist, kuna nendele on viidatud sättes seatud eraldi nõuded ning antud 18 kuu tähtaeg alates taotluse esitamise tähtpäevast.

6. peatükk. Taotluse rahuldamise otsuse muutmine ja kehtetuks tunnistamine

Eelnõu §-s 24 sätestatakse taotluse rahuldamise otsuse muutmise tingimused. Taotluse rahuldamise otsust võib muuta vastavalt ühendmääruse §-le 12 lõige 7.
Otsuse muutmise võib algatada nii rakendusüksus kui ka toetuse saaja. Projekti elluviimise käigus pärast taotluse rahuldamise otsuse tegemist võib tekkida vajadus projekti muuta. Muutmise võimaldamine on vajalik, kuna toetuse taotlemisel ei pruugi taotleja tulemuse ja eesmärgi saavutamiseks kõiki üksiktegevusi, tegevuste ulatust või ajakava väga täpselt ette näha.
Toetuse saaja võib taotluse rahuldamise otsuse muutmise avaldust esitamata muuta projekti eelarves tegevusele ettenähtud eelarverea mahtu teise eelarverea mahu arvelt kuni 10 % võrreldes taotluse rahuldamise otsuses sätestatuga tingimusel, et projekti abikõlblike kulude kogumaht ja toetuse osakaal ei muutu.
Taotluse rahuldamise otsuse muutmisel peab projektis kavandatu jääma kooskõlla määrusega. Muutuda ei tohi projekti eesmärk ja projekti tegevustega saavutatav tulemusnäitaja. Kui projekti algset eesmärki ja tulemusnäitajat tahetakse muuta, siis on sisuliselt tegemist uue projektiga. Kui taotluse rahuldamise otsuse muutmine seisneb näitaja sihttaseme vähendamises, siis peab vähenema ka toetuse maht. Kui tegemist on riigiabi või vähese tähtsusega abi andmisega, tuleb tegevuste muutmise võimaldamisel lisaks jälgida, kas see on võimalik ka EL õigusest sätestatud riigiabi ja VTA andmise reeglistiku kohaselt.
Kui antav toetus on komisjoni 2011. aasta otsuse alusel antav riigiabi ning taotlejale ei ole üldist majandushuvi pakkuva teenuse osutamise kohustust komisjoni 2011. aasta otsuse artiklis 4 sätestatud ülesande andmise aktiga pandud, märgitakse taotluse rahuldamise otsuses:

1) taotlejale taotluse rahuldamise otsusega ülesandeks tehtava üldist majandushuvi pakkuva teenuse täpne laad ja kestus;
2) vajaduse korral teenuse osutamise territoorium;
3) taotlejale ainu- või eriõiguse andmine;
4) hüvitise määramise alused ning hüvitise arvutamise, kontrollimise ja läbivaatamise parameetrid;
5) ülemäärase hüvitise maksmise vältimise ja tagasinõudmise kord;
6) viide, et riigiabi antakse komisjoni 2011. aasta otsuse artikli 2 lõike 1 punkti a alusel.

Üldhuviteenused on tavaliselt näiteks ühisveevärgi, kanalisatsiooni teenused, aga ka sotsiaalkorterite projektid.

Rahuldamise otsuse muutmise taotlus peab olema esitatud projekti abikõlblikkuse perioodi jooksul ja rakendusüksus peab muutmise otsustama üldjuhul 30 tööpäeva jooksul. Toetuse suurendamisel arvestatakse riigiabi reeglistikust tulenevate piirangutega. Täiendavate asjaolude ilmnemisel on rakendusüksusel õigus taotluse menetlemist pikendada kuni 21 tööpäeva võrra.

Eelnõu §-s 25 nimetatakse juhud, millal on rakendusüksusel õigus taotluse rahuldamise otsus kehtetuks tunnistada.
Taotluse rahuldamise otsus tunnistatakse osaliselt või täielikult kehtetuks vastavalt ühendmääruse §-le 14 nimetatud aluse esinemise korral. Need on seotud asjaolude

ilmnemisega, mille puhul ei oleks tohtinud taotlust rahuldada, kui kõrvaltingimust ei suudeta täita, kui taotluse muutmistaotlust ei rahuldata ja ettenähtud tingimustel ei ole võimalik projekti jätkata (käesolevas määruses kasutatud lihtsustatud kulude hüvitamisviisi puhul saab muuta üksnes projekti abikõlblikkuse perioodi). Taotluse rahuldamise otsuse saab kehtetuks tunnistada ka toetuse saaja avalduse alusel, kui ta soovib toetuse kasutamisest loobuda.
Kui toetuse saaja ei ole taotluse rahuldamise otsuses määratud tähtaja jooksul toetuse kasutamist alustanud, ehk § 5 lõike 7 nimetatud ettevalmistavad ehitustegevuse kulud ei ole tehtud ja ehitustööde leping sõlmitud hiljemalt 1,5 aasta jooksul alates taotluse esitamise tähtpäevast, peab rakendusüksus tegema toetuse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise.
Lisaks on võimalik vastavalt ühendmääruse § 37 lõikele 8 tunnistada taotluse rahuldamise otsus kehtetuks, kui finantskorrektsiooni otsusega vähendatakse kogu taotluse rahuldamise otsuses nimetatud toetus.

7. peatükk. Toetuse saaja, partneri ja rakendusüksuse õigused ja kohustused

Eelnõu §-s 26 sätestatakse toetuse saaja ja partneri õigused ja kohustused. Toetuse saajal ja partneril on õigus saada rakendusüksuselt informatsiooni ja selgitusi.

Lõikes 2 sätestatakse, et toetuse saaja täidab ühendmääruse §10 lõikes 1 ja §-s 11 sätestatud kohustusi. Need puudutavad projekti nõuetekohast elluviimist, teabe esitamist, andmete kogumist. Toetuse saaja peab võimaldama projekti kontrollimist, tagastama tagasimaksmisele kuuluva toetuse tähtaegselt, täitma teavitamisega seotud nõudeid, säilitama kulude aluseks olevad dokumendid ja tõendid jne., peab järgima riigiabi ja vähese tähtsusega abi andmist reguleerivatest õigusaktidest tulenevaid kohustusi ja nõudeid, kui need kohalduvad toetuse saamisel .Lisaks on toetuse saajal kohustus avaldada oma veebilehel projekti tulemused (näiteks valminud analüüsi lõpparuande) ning hoidma seda avalikuna vähemalt 2 aasta jooksul pärast projekti lõppemist.
Lisaks ühendmäärusest tulenevatele kohustustele, sätestatakse täiendavad meetme sisust ja riigiabi reeglitest tulenevad kohustused, mida toetuse saaja peab täitma.

Lõikes 3 sätestatakse, et partner täidab ühendmääruse § 10 lõigetes 2 ja 3 sätestatud kohustusi. Partneri kohustused kattuvad suures osas toetuse saaja kohustustega. Ka partner peab võimaldama taotluses esitatud teabe kontrollimist projektiga seotud ruumides. Erinevus toetuse saaja kohustustest on see, et ainult toetuse saaja peab tagama projekti elluviimist ettenähtud tingimustel ja nõutud tulemuste saavutamist, teavitama rakendusüksuste e-toetuste keskkonnas projektiga seotud andmete muutumisest, tagastama tagasimaksmisele kuuluva toetuse.
Nii taotleja kui ka partner, kui nad on hankijad vastavalt RHS §-dele 5 või 6, siis peab ta riigihanke korraldamisel lähtuma RHSist. Ka juhul kui toetuse saaja ei ole hankija RHS tähenduses, peab ostumenetluse korraldama ja läbi viima vastavalt ühendmääruse § 11 sätestatud tingimustele.

8. peatükk. Aruannete esitamine

Eelnõu §-s 28 sätestatakse toetuse kasutamisega seotud aruannete esitamise kord. Aruanded tuleb üldjuhul esitada üks kord aastas 31. detsembri seisuga hiljemalt 15. jaanuaril. rakendusüksuse nõudmisel või taotluse rahuldamise otsuses sätestatu korral tihedamini. Projekti lõpparuande esitab toetuse saaja taotluse rahuldamise otsuses sätestatud ajaks. Kõik aruanded tuleb esitada e-toetuse keskkonna kaudu. Aruannetes tuleb kajastada peamine teave projekti kohta, teostatud tööd ja tegevused, projektile tehtud maksed ning tulemuste ja eesmärkide saavutamine, sh näitajate täitmine. Kuna perioodil 2021+ on oluline saada 2024. a

seisuga koostatava vahe-ülevaate jaoks maksimaalne ülevaade näitajate täitmisest, on eriti oluline väljundnäitajate raporteerimine 31.12.2024 seisuga esitatavas aruandes. .

9. peatükk. Toetuse maksmise tingimused

Eelnõu §-s 29 sätestatakse toetuse maksmise tingimused. Toetus makstakse välja tegelike kulude alusel ja ka ühtse määra alusel vastavalt ühendmääruses sätestatud korrale.
Kulude tasumiseks tuleb esitada kulude tekkimist tõendavad dokumendid ja tasumist tõendavad dokumendid rakendusüksusele.

10. peatükk. Finantskorrektsioonid ja vaided

Eelnõu §-s 30 sätestatakse finantskorrektsioonide tegemise ja toetuse tagastamise alused.
Finantskorrektsiooni otsuse tegemisel juhindutakse ÜSS2021_2027 §-dest 28-30, kus on sätestatud üldised põhimõtted, tagasimaksmise aeg, intress ja viivis.
Finantskorrektsiooni otsus tehakse vastavalt ühendmääruse § 34-38 sätestatule. Ühendmääruses §-des 34-36 on toodud finantskorrektsiooni tegemise ja tegemata jätmise alused ja finantskorrektsiooni protsendimäärad. kogumi maksumus, mille suhtes toetuse saaja on eiranud kohustusi või kehtestatud nõudeid. Juhul, kui toetuse saaja ei täida kestuse nõuet või ei saavuta kokkulepitud tulemust, rakendatakse ühendmääruse § 35 tulenevaid finantskorrektsiooni määrasid, sealhulgas lõikes üks sätestatud juhtudel, kui finantskorrektsiooni otsuse tegemisel ei ole võimalik kohustuse või nõude täitmata jätmise laadist tulenevalt selle rahalise mõju suurust hinnata, kuid esineb põhjendatud oht, et täitmata jätmine on toonud kaasa rahalise mõju, vähendatakse toetust sõltuvalt rikkumise raskusest 2, 5, 10, 25, 50, 75 või 100 protsenti tegevusele eraldatud toetusest sõltuvalt asjaolude mõjust kulu abikõlblikkusele, välja arvatud juhul, kui käesolevas jaos on sätestatud teisiti.
Ühendmääruses §-s 37-38 on toodud finantskorrektsiooni otsuse vormistamise nõuded ja toetuse tagasimaksmise ajatamise tingimused.

Eelnõu §-s 31 sätestatakse vaide esitamise ja menetlemise kord. Määruse alusel tehtud toimingu või otsuse peale saab esitada vaide haldusmenetluse seaduses sätestatud korras. Rakendusüksuse toimingu või otsuse peale esitatud vaide lahendab rakendusüksus.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamise aluseks on ÜSS2021_2027 ja selle alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrused.
Eelnõu on kooskõlas järgmiste Euroopa Liidu määrustega:

1) EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid
2) EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS (EL) 2021/1058, 24. juuni 2021, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi

4. Määruse mõjud

Rahastatavad tegevused mõjutavad otseselt Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2021-2027 poliitikaeesmärk 5 „Inimestele lähedasem Eesti“ eesmärkide ja tulemuste saavutamist.
Eelnõu panustab riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ sihtidesse ja aluspõhimõtetesse, edendades horisontaalselt võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse, keskkonnahoiu ja tasakaalustatud regionaalse arengu põhimõtteid. Erinevate ühiskonnagruppide võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse aspekt on esile toodud ka meetme eesmärgi sõnastuses. Projektidel on eeldatav positiivne mõju eri soost, vanuses, rahvusest, erivajadusega inimeste võrdsete võimaluste edendamisele. Taotleja kohustus on kirjeldada, kuidas projekti tegevused panustavad „Eesti 2035“ sihtidega seotud horisontaalsetesse põhimõtetesse ja detailsemalt määratletud valdkondadesse ning arvestada sellega rakendamisel.
Erinevate ühiskonnagruppide võrdse kohtlemise ja ligipääsetavuse aspekt on esile toodud ka meetme eesmärgi sõnastuses. Projekti kooskõla strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega on üheks hindamiskriteeriumiks projektivalikul, samuti aitavad kooskõla tagada nõuded taotlejale ja projektile.

Määruse mõju horisontaalsetele põhimõtetele:

1. Võrdsed võimalused ja ligipääsetavus
Rahastatavad tegevused panustavad võrdsete võimaluste ja ligipääsetavuse suurendamisele kohalikul tasandil. Toetust on võimalik kasutada avalike teenuste arendamiseks – nii füüsilise taristu, avaliku ruumi, digitaalsete lahenduste kui ka teenuste arendamiseks.
Võrdsete võimaluste mõõdik on hoolivus ja koostöömeelsus.
Toetuse taotleja põhjendab taotluses projekti rahastatavate tegevustega võrdsete võimaluste loomist, mille juures on abiks mõjude tuvastamise küsimustik.

Mõjusid saab tuvastada järgmiste küsimusega:

1) Kas lahendus tagab, et kedagi ei tõrjutaks ega seataks ebasoodsamasse olukorda tema vanuse, keele, usulise või muu veendumuse, etnilise või rahvusliku päritolu, tervise, puude, seksuaalse sättumuse või muu isikuga seotud põhjuse tõttu?
2) Kas lahendus aitab kõrvaldada takistusi, mis on erinevatesse ühiskonnagruppidesse kuuluvatel inimestel (nt eakad, eri emakeelega, erivajadusega inimesed jt) ühiskonnaelus osalemisel?
3) Kas ning milliste vahenditega tagatakse, et projekti tegevustes välditakse soolisi, vanuse, rahvuse, puude jms põhiseid stereotüüpe ja sildistamist?
4) Kas projektiga toetatav lahendus mõjutab positiivselt kohaliku omavalitsuse elanike suhtumist ühiskonna erinevatesse gruppidesse (nt noored, eakad, eri rahvusest, erivajadusega, erineva seksuaalse sättumusega inimesed)?
5) Kas ja kuidas projektiga toetatav lahendus mõjutab ja aitab suurendada kohaliku omavalitsuse erinevatesse gruppidesse kuuluvate inimeste kaasamist otsustamisesse, nende informeerimist ja neile suunatud kommunikatsiooni tõhustamist?

Võrdsete võimaluste tagamise viiside läbimõeldust arvestatakse projektide valimise etapis, kriteeriumi 5 „projekti kooskõla strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega“ hindamisel.

Näiteks, kui projekti tegevustega soovitakse kaasajastada kohaliku omavalitsuse noortekeskuste teenused ja taristu vastavaks demograafilisele olukorrale (inimeste arv vallas on vähenenud, sealhulgas noorte arv, noortekeskuse ruumid on vallas mitmel pool laiali, pooled ruumid on tühjad või alakasutatud, teenuste sisu ja hulk ei vasta noorte vanuselisele vajadusele), tuleb teenus ümber korraldada nii, et kõik omavalitsuse noored sõltumata soost, vanusest, rahvusest, puudest saaksid osaleda noortekeskuse töös. Selleks on vaja viia läbi analüüs ja tunda

oma valla noorte vanuselist spektrit ja vajadusi, seejärel planeerida tegevused. Analüüside ja uuringute teostamiseks saab toetust taotleda arendusvõimekuse meetmest. Soovitame enne tegevuste planeerimist kaasata avalike teenuste disaineri, kellel on vastavad oskused ja teadmised, kuidas kaasata erinevad noorte grupid nii, et oleks võimalik hinnata erinevate teenuste vajaduste mahtu, eritingimusi ja planeerida vastavalt tegevused ja taristu kohandamine.

Toetuse andmise tingimuste kohaselt tuleb järgida kvaliteetse ruumi põhialuseid ning universaalse disaini põhimõtteid ja kehtivaid ligipääsetavuse nõudeid. Toetuse abil loodud objektid, ruum või teenused peavad olema kättesaadavad ja kasutatavad kõikidele kasutajagruppidele olenemata erivajadusest (liikumispuue, kuulmispuue, nägemispuue, intellektipuue), elukaareülese (laps, täiskasvanu lapsevankriga, eakas) ning ajalise iseloomuga erivajaduse (püsiv, ajutine) liikuvuse ja juurdepääsetavuse põhimõtetega arvestatavad. Ligipääsetavuse tagamisega seotud kulud, sealhulgas ligipääsetavuse ekspertiisi kulud on abikõlblikud. Ligipääsetavuse tagatust arvestatakse projektide valimise etapis, kriteeriumi 5„projekti kooskõla strateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtete ja sihtidega“ hindamisel.

Ligipääsetavuse mõõdik on ligipääsetavuse näitaja.
Abiks on ligipääsetavuse mõjude tuvastamise küsimused:

1) Kas projektiga rahastatavate tegevustega planeeritav lahendus aitab tagada kohaliku omavalitsuse erinevatesse elanikkonna gruppidesse kuuluvate inimeste ligipääsetavust füüsilisele keskkonnale, toodetele või teenustele, infole ja kommunikatsioonile?
2) Kas projektiga rahastatavate tegevustega planeeritav lahenduses on rakendatud kaasava disaini põhimõtteid?
3) Kas projektiga rahastatavate tegevustega planeeritav lahendus on ligipääsetav ja mõistetav kõigile inimestele?
4) Kas otsused on edastatud viisil, mis on ligipääsetav kõigile inimestele (nt viipekeeletõlge, lihtsustatud tekstiga sisukokkuvõtted jne)?

Lisatud põhiõiguste harta ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga (PIK) arvestamise kontroll-leht. Eelnõuga ei tekitata õiguste riivet põhiõiguste harta ja PIK põhiküsimustes.

2. Regionaalareng
Regionaalse tasakaalustatuse suurendamist kajastav „Eesti 2035“ mõõdik on rahulolu kohaliku omavalitsuse üksuste teenustega.

„Eesti 2035“ strateegia näeb riigi olulise arenguvajadusena ette, et inimesele peavad kõik avalikud teenused olema kättesaadavad, ligipääsetavad ja kvaliteetsed füüsilises ja/või digiruumis, olenemata tema elukohast. Kohalike omavalitsuste haldus- ja arendusvõimekuse piirkondlikke erinevusi peegeldab hästi sealsete inimeste rahulolu kohalike avalike teenuste, omavalitsuste juhtimisega ning üldise arengusuunaga. KOV teenustega rahulolus on 2020. aasta andmetel eri piirkondade vahel selged erinevused – kui keskmisest (67%) kõrgem rahulolu on Hiiu-, Saare- ja Järvamaal (75-76%), siis sellest tunduvalt madalamaks jääb rahulolu Kirde-Eestis (57%) ja Lõuna-Eestis (sh Põlvamaal 58%, Jõgevamaal 62%, Võrumaal 63%). Sarnased piirkondlikud erinevused ilmnevad ka rahulolus KOVde juhtimise ja üldise arengusuunaga, nendega on kõige vähema rahul Ida-Viru ja Jõgeva maakondade elanikud,

muudest piirkondadest madalam on ka Põlva ja Valga maakonna elanike rahulolu. (vt RETKi 2022. a seire ülevaade[9]).

Seiremõõdikud, väärtused	EESTI näit	Suhe Eesti keskmisega, %				
		Põhja-Eesti	Kesk-Eesti	Kirde-Eesti	Lääne-Eesti	Lõuna-Eesti
Rahulolu kohaliku omavalitsuse juhtimisega oma elukohas, % (2020)	65	109	99	**61**	105	100
Rahulolu kohaliku omavalitsuse üldise arengusuunaga, % (2020)	65	109	98	**62**	103	101
KOV teenustega rahulolu, % (2020)	67	104	104	**86**	104	96
Rahvaarvu muutuse kordaja, % 2018 suhtes (2022)*	101	103	98	**95**	97	99

Eesti rahvastik väheneb kõikjal, välja arvatud kahes suuremas linnapiirkonnas. Lisaks majanduslikule järele jõudmisele esitab see väljakutseid ka kohaliku tasandi teenuste osutamisele, tugevate kogukondade säilitamisele, atraktiivsele elukeskkonnale ja üldisele ruumi kasutamisele. Praegune teenuste osutamise mudel ja vajalik taristu on kujunenud suurema arvu elanike jaoks, kui rahvastiku prognoosid ette näevad, kohaliku tasandi teenuste nõudluse struktuuri muudavad ka demograafilised protsessid. Elanike lahkumisel kaovad ka teenused ja hooned jäävad tühjaks, väheneb ettevõtlus ja seetõttu ka töövõimalused. Sekkumisega panustatakse otseselt tasakaalustatud regionaalarengusse, piirkondade vaheliste erinevuste vähendamisse. Kavandatud sekkumine mõjutab positiivselt kahaneva elanikkonnaga kohalike omavalitsuste elukeskkonna arengut. Maksimaalse mõju saavutamiseks on valitud sihtpiirkond vastavalt sekkumise eesmärgile, rakendatakse piirkondlikku rahajaotust ja valikuprotsessi, toetatavate tegevuste valiku aluseks on eelnev piirkondlike strateegiadokumentide analüüs ning sisuline koostöö maakondlike arendusorganisatsioonidega. Sekkumise sihtpiirkond on kogu Eesti territoorium, välja arvatud Tallinna ja Tartu linnapiirkonnad, toetuse kasutamisel on täiendavad piirangud üksikutele kiire kasvuga omavalitsustele Harju- ja Tartumaal. Sekkumise toetusvahendite jaotus on maakonna põhine, et oleks tagatud toetuste jõudmine kõigisse kahaneva elanikkonnaga maakondadesse. Kõrgemat toetusmäära rakendatakse madalama võimekusega Ida-Viru ja Kagu-Eesti maakondades. Sekkumise kaudu toetatakse avalike teenuste kaasajastamist rahvastiku vähenemise ja vananemise tingimustes, kvaliteetsete avalike teenuste loomist kohalikes omavalitsustes. Toetatakse teenuste ja teenustaristu kohandamist vastavalt demograafilisele olukorrale kohalikes omavalitsuste, oodates pinnakasutuse optimeerimist, kulude kokkuhoidu, kuid samal ajal disainides teenuseid kaasaegsel ja kaasaval moel ümber. Avalike teenuste arendamine on seotud mitme erineva regionaalarengu juurprobleemiga piirkonna elanike vaates – eelkõige aitab sekkumine vähendada piirkondade vahelist ebavõrdsust inimeste ühiskonnaelus osalemise ning vaba-aja ja haridusega seotud eneseteostuse võimalustes ning inimeste igapäeva elutingimustes.

Sekkumise ettevalmistamise perioodil on pakutud täiendavat tuge kohaliku ja regionaalse arendusvõimekuse tõstmiseks koolitusprogrammide ja töötubade näol, toetatud on uuringute ja analüüside läbiviimist teenuste uuendamiseks.

3. Keskkond ja kliima
Sekkumisest on võimalik toetust taotleda avalike teenuste arendamiseks, investeeringuteks ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni valdkonnas ning avaliku linnaruumi arendamiseks.

[9] Leitav: https://fin.ee/riik-ja-omavalitsused-planeeringud/regionaalareng-ja-poliitika/regionaalpoliitika-kujundamine

Seega sõltuvalt projektivalikutest võib toetus panustada kliimamuutuste mõju leevendamisse, looduskeskkonna seisundi parandamisse ning kasvuhoonegaaside vähendamisse. Näiteks linnakeskuste ja avaliku ruumi kujundamisel rakendatakse säästvaid ja rohelahendusi, teenuste asukoha valikul arvestatakse liikuvuse ja säästvate liikumisviiside ligipääsuga, ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arendamine väiksemates piirkondades aitab vältida põhjavee saastet ning säästab seeläbi keskkonda. Toetuse andmisel jälgitakse „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtet.

„ei kahjusta oluliselt“ printsiip on põhimõte, mille kohaselt ei tekitata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13– 43), artiklis 17 nimetatud olulist kahju ühelegi artiklis 9 sätestatud keskkonnaeesmärgile. Euroopa Komisjoni teatises 2021/C 58/01 „Tehnilised suunised põhimõtte „ei kahjusta oluliselt“ kohaldamise kohta taaste- ja vastupidavusrahastu puhul“, ELT C 58, 18.2.2021, lk. 1–30. Perioodi 2021-2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava „ei kahjusta oluliselt“ analüüs ei näita meetme puhul märkimisväärset negatiivset mõju keskkonnaeesmärkidele, mis vajaks kontrollküsimustiku põhjal täiendavat projektipõhist analüüsi. Infrastruktuuri või ehitusprojektide puhul võib küll tekkida jäätmeid, esineda riske veeressurssidele või reostusele, kuid olulisi kahjusid ette näha ei ole. Vajadusel võib rakendusüksus küsida taotluse juurde projektipõhist analüüsi, kui ilmnevad küsimused mõjus mõnele keskkonnaeesmärgile.

Taristuinvesteeringute puhul on nõue eelnevalt kliimakindluse analüüsi teostamiseks ning taristu rajamisel või olemasoleva taristu terviklikul uuendamisel või laiendamisel kliimakindlust tagavate lahenduste rakendamiseks, et vähendada kliimamuutustega kaasnevaid riske. Energiatõhususe esikohale seadmiseks on olulisel määral energiatõhusustöid sisaldavatele projektidele seatud kohustus saavutada projekti elluviimise tulemusel hoone energiatõhususe miinimumnõuded.

Keskkonna ja kliima mõõdik meetmes on kasvuhoonegaaside netoheide CO2 ekvivalenttonnides.

Analüüsimisel on abiks küsimused:

1) Kas lahendus mõjutab kasvuhoonegaaside heidet?
2) Kas lahendus arvestab kliima muutumisega - üleujutused, tormid, põud, ekstreemselt külm?
3) Kas lahendus mõjutab looduskeskkonda, sh õhku, vett, pinnast, taimestikku ja loomastikku?
4) Kas lahendus mõjutab jäätmete tekke või taaskasutamise suurenemist või vähenemist?
5) Kas lahendus mõjutab inimeste keskkonnateadlikkust, keskkonna-alaseid hoiakuid, käitumist või väärtusi?

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Toetust antakse Euroopa Regionaalarengu Fondist, millele lisandub toetuse saajate projektipõhine omafinantseering.

Määruse rakendamisel täidab põhirolli rakendusüksusena Riigi Tugiteenuste Keskus (taotluste vastuvõtt, hindamise ja hilisema kontrolli korraldamine, otsuste tegemine, toetuse väljamaksmine ja tagasinõudmine, vaiete lahendamine).

Toetuse andmise administreerimisega, sealhulgas määruse rakendamisega seotud kulud kaetakse riigieelarvest kasutades selleks rakenduskavaga eraldatavaid tehnilise abi eelarve vahendeid. Määruse rakendamisega ei kaasne täiendavaid riigieelarvelisi tulusid.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, see tähendab kolmandal päeval pärast selle Riigi Teatajas avaldamist.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon.

Määruse eelnõu väljatöötamisse on olnud kaasatud Rahandusministeeriumi riigieelarve osakonna välisvahendite talitus ja riigihangete ja riigiabi osakond, Riigi Tugiteenuste Keskus, Sotsiaalministeerium, Keskkonnaministeerium, SA KIK, Kultuuriministeerium, maakondlikud arendusorganisatsioonid ja kohalikud omavalitsused.

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Riigi Tugiteenuste Keskusele, Sotsiaalministeeriumile, Keskkonnaministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Kultuuriministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile. Eelnõu esitati arvamuse avaldamiseks MARO-dele.

Määruse eelnõu kooskõlastasid Haridusministeerium, Eesti Linnade ja Valdade Liit, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Sotsiaalministeerium.
Määruse eelnõu kooskõlastasid märkustega Rahandusministeerium, Keskkonnaministeerium ja Kultuuriministeerium.

Määruse eelnõu avalikustamisel laekus 37 kommentaari ja ettepanekut.
Lisaks Rahandusministeeriumi, Keskkonnaministeeriumi ja Kultuuriministeeriumi ettepanekutele ja märkustele laekus ettepanekuid ja märkuseid veel Riigi Tugiteenuste Keskuselt, SA Võrumaa Arenduskeskuselt, Hiiumaa Vallavalitsuselt, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumilt ja Eesti Vee-ettevõtete Liidult.